

Ing. arch. Karel Kuča

Historický urbanismus a jeho využití v pedagogické praxi

Co je urbanismus?

Soubor vědeckých a uměleckých metod a postupů užívaných při zakládání

a záměrném formování, popř. zkoumání lidského osídlení v krajině – a toto zkoumání postupného urbanistického vývoje např. určitého města můžeme nazvat historický urbanismus.

Název pochází z latinského slova urbs – město.

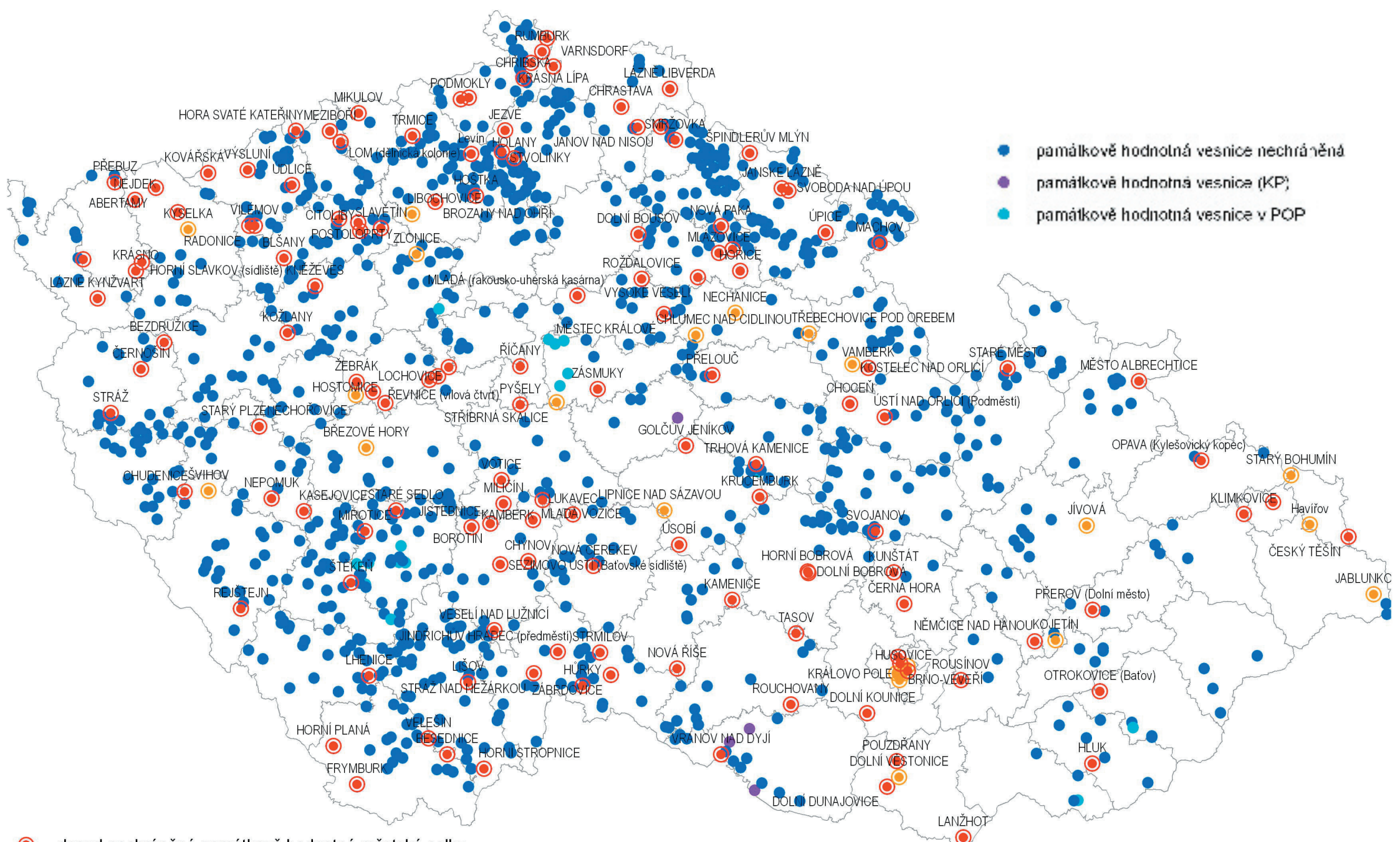
PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNÁ MĚSTA A MĚSTEČKA

■ městské památkové rezervace
 ◆ města s památkovými rezervacemi lidové architektury
 ● městské památkové zóny
 ◆ městečka s památkovými zónami lidové architektury

PAMÁTKOVĚ CHRÁNĚNĚ VESNICE A CELKY LIDOVÉ ARCHITEKTURY VE MĚSTECH

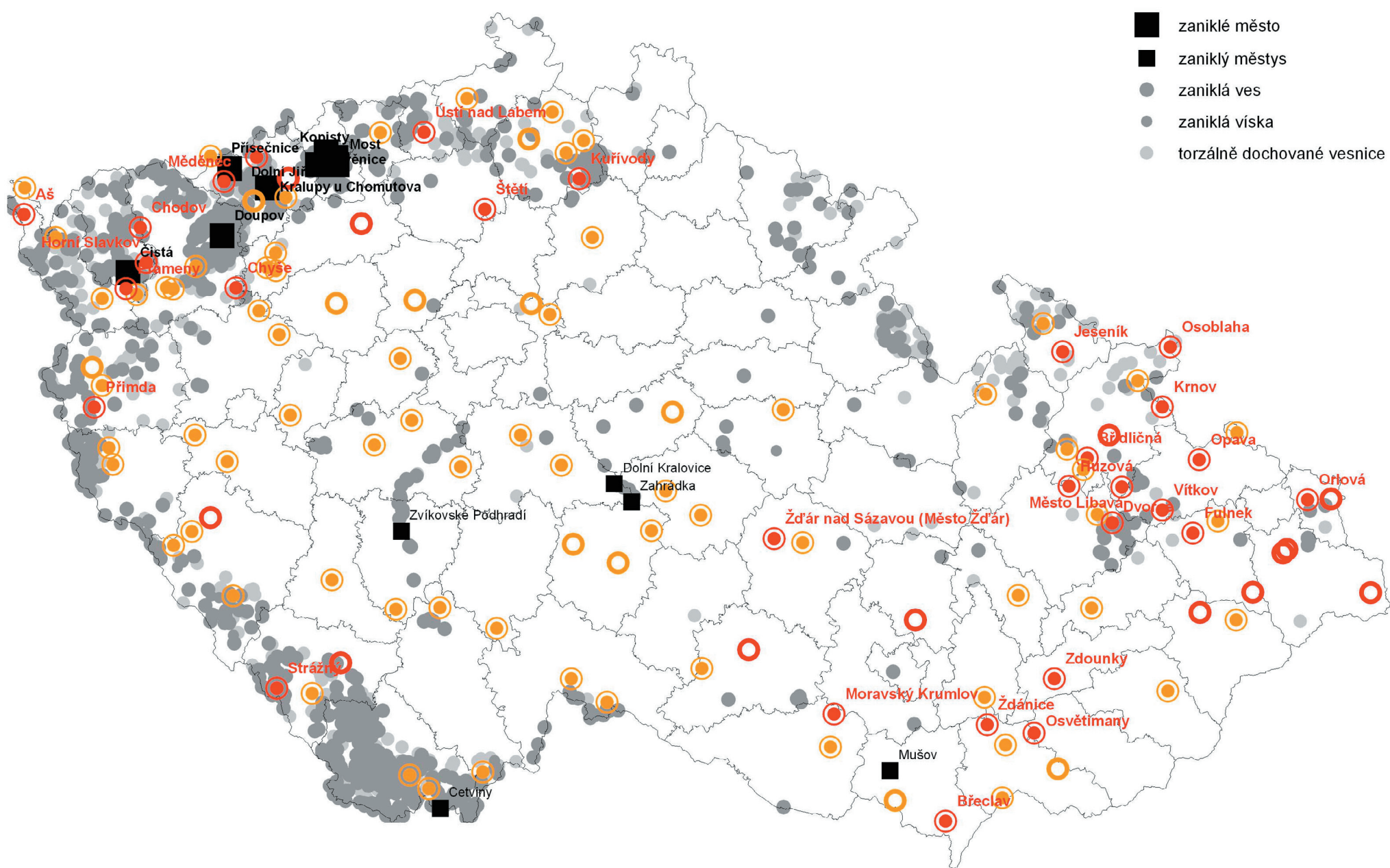
- památková rezervace
- památková zóna

- památkově hodnotná vesnice nechráněná
- památkově hodnotná vesnice (KP)
- památkově hodnotná vesnice v POP

- dosud nechráněné památkově hodnotné městské celky
- památkově hodnotné městské celky v POP

Dosud nechráněná památkově hodnotná města a vesnice

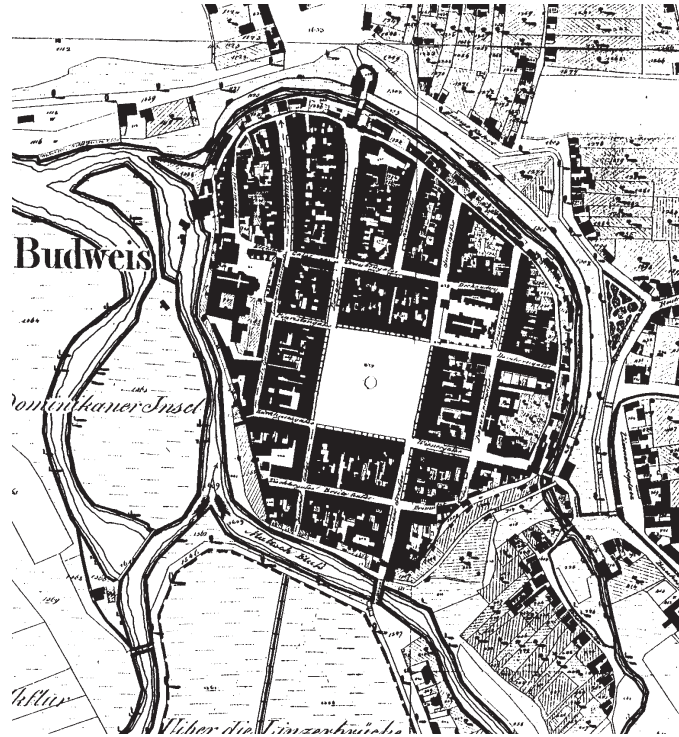
Zaniklá a narušená sídla po r. 1938

Vývoj urbanismu v českých zemích

Středověká ortogonální města

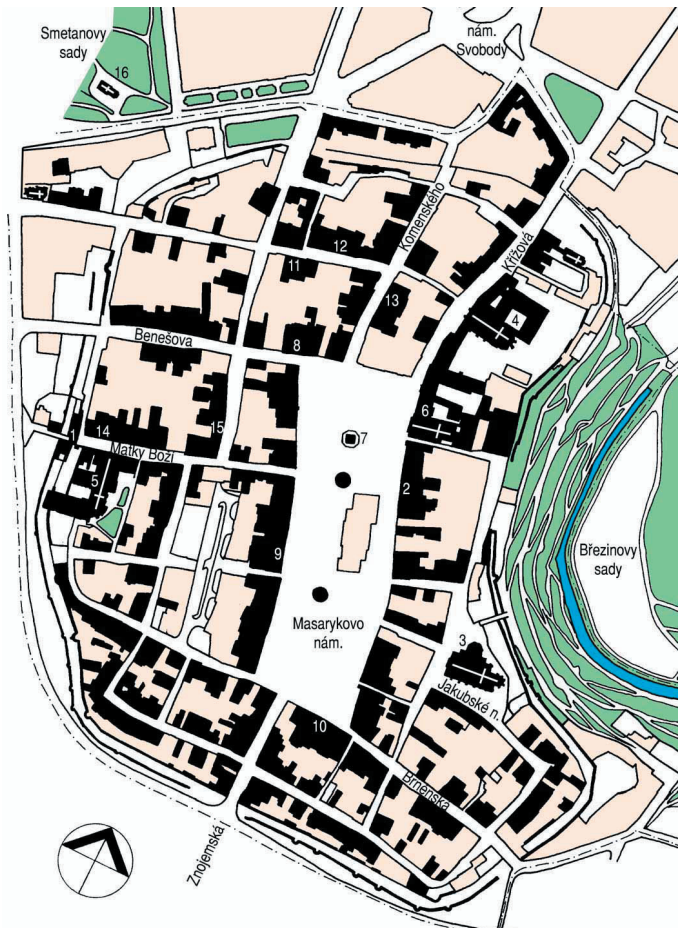

MPR České Budějovice

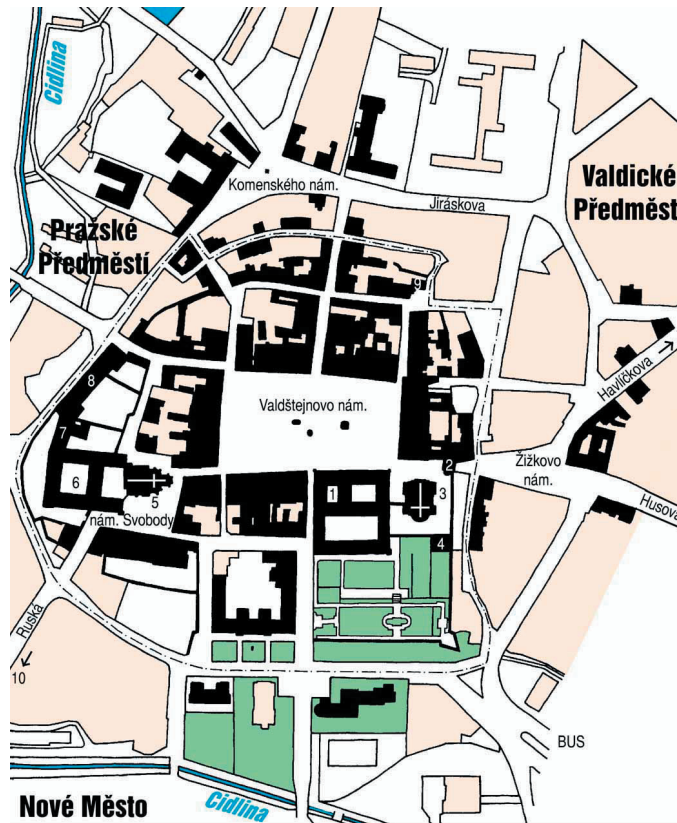

**MPR České Budějovice
na mapě stabilního katastru**

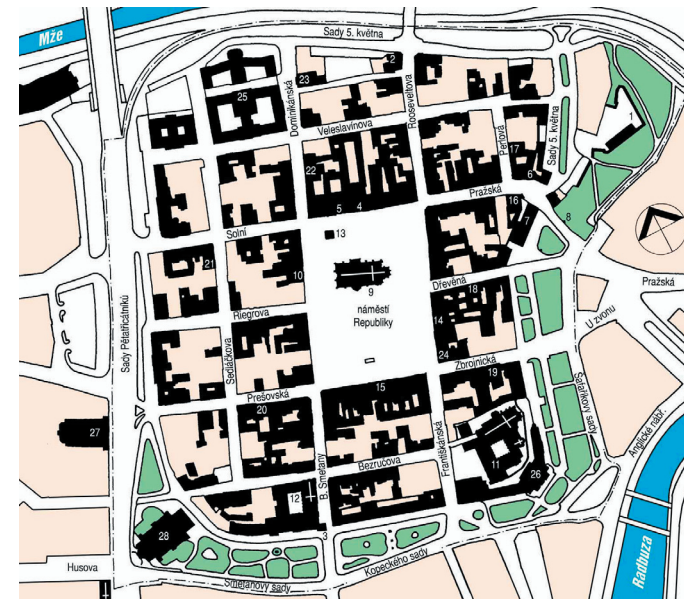

MPR Jihlava

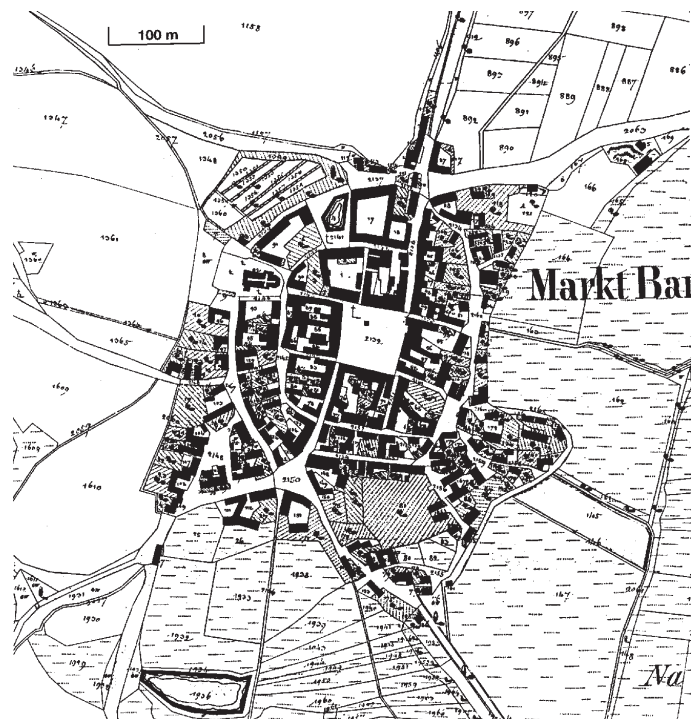
MPR Jičín
 Středověké lokační město, jehož jižní část proměnily velkoryse koncipované stavby Albrechta z Valdštejna.

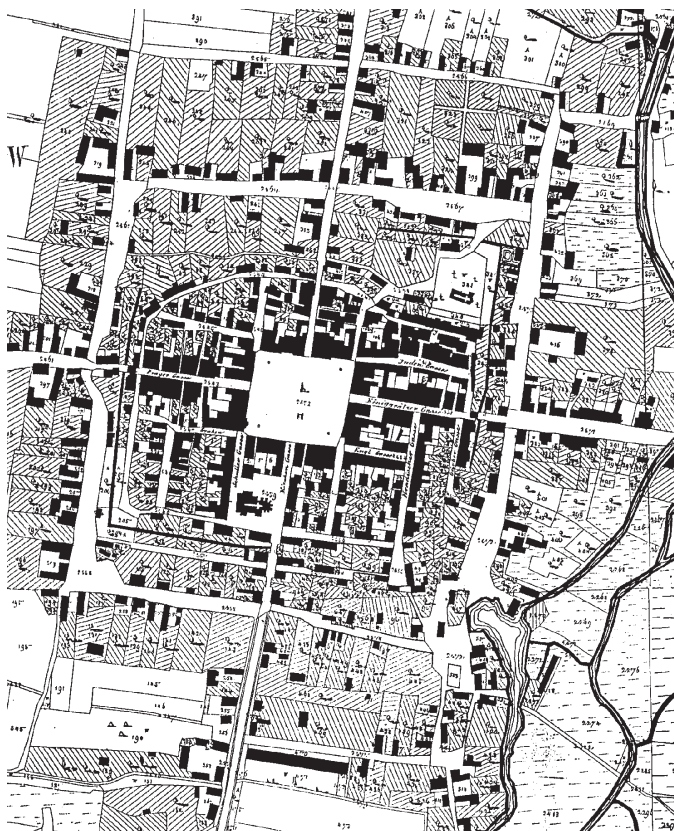
MPR Plzeň
 Jedno z největších a nejvelkoryseji založených českých středověkých měst (kolem roku 1295).

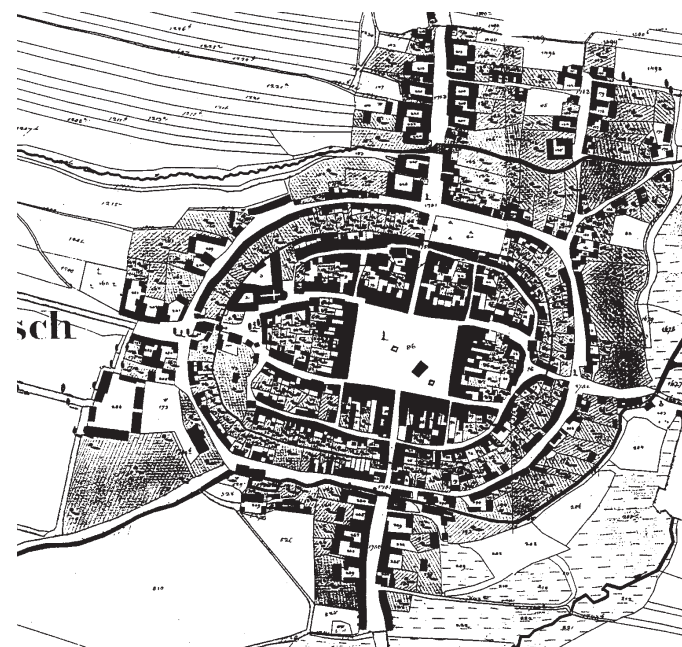
MPZ Bavorov, mapa stabilního katastru

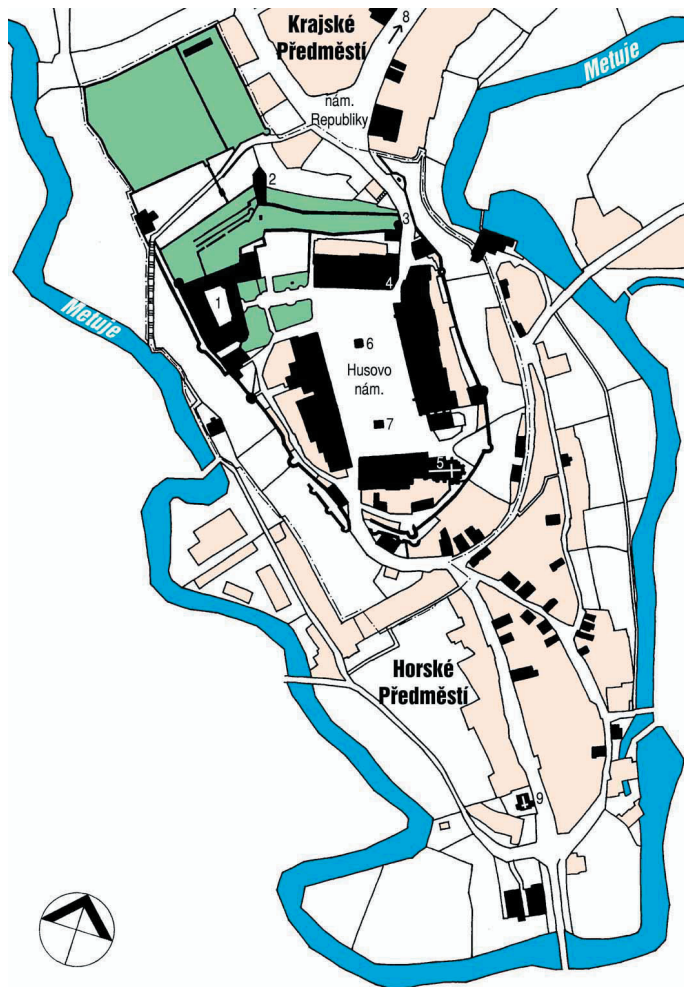
MPZ Nový Bydžov, pozoruhodná osová ortogonální kompozice vnitřního města i předměstí

MPZ Jevíčko

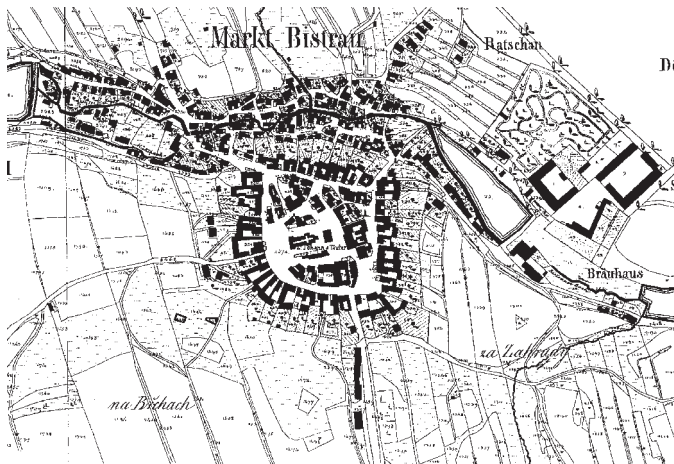

MPR Nové Město nad Metují
Pozdně středověké město založené roku 1501.

Středověká města s neortogonálním půdorysem

MPZ Bystré – město s neortogonálním tržišťem, později druhotně zastavěným.

MPZ Roudnice nad Labem – nepravidelné náměstí nového města nad ulicovým starým městem při řece.

MPZ Dačice, město s neortogonálním tržišťem na křižovatce cest.

MPZ Holešov, město s nepravidelným tržišťem na křižovatce cest.

Brněnská aglomerace na mapě stabilního katastru (1825), stav před likvidací bastionové pevnosti.

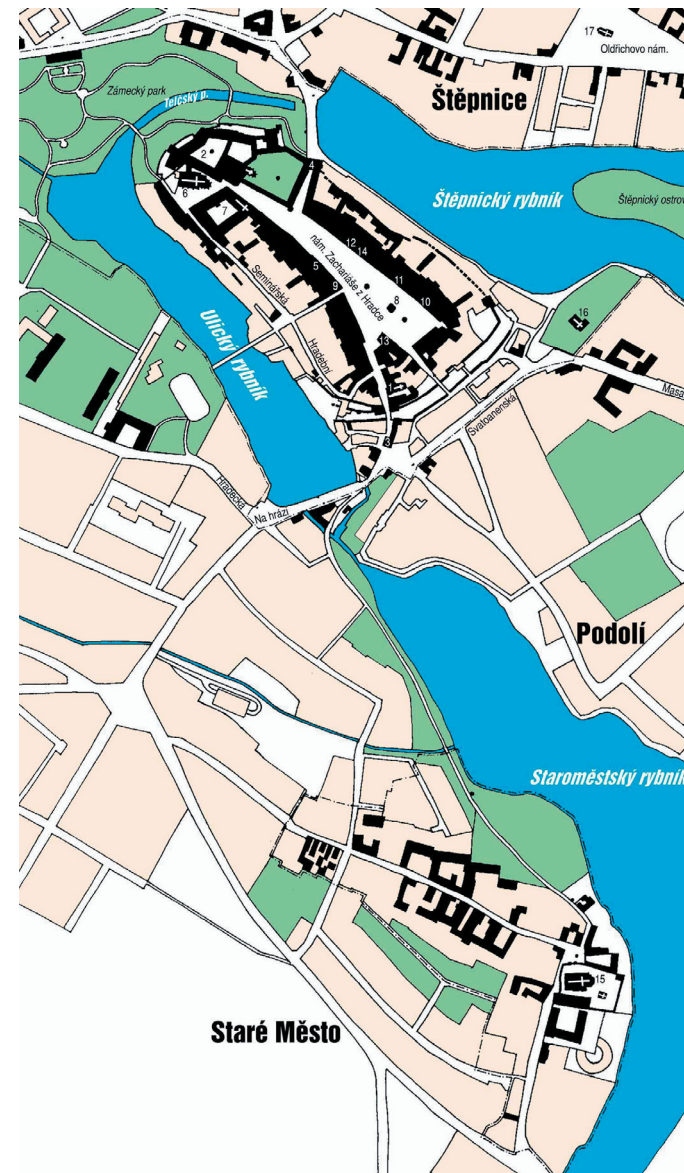
MPR Brno, město s tržištěm podmíněným vidlicí cest.

MPR Jindřichův Hradec

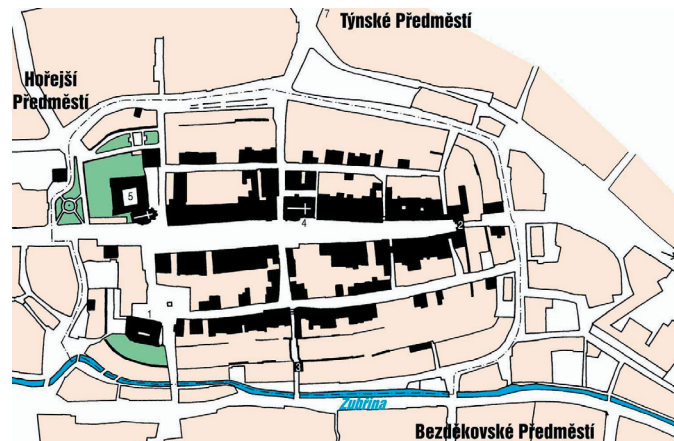
MPR Telč

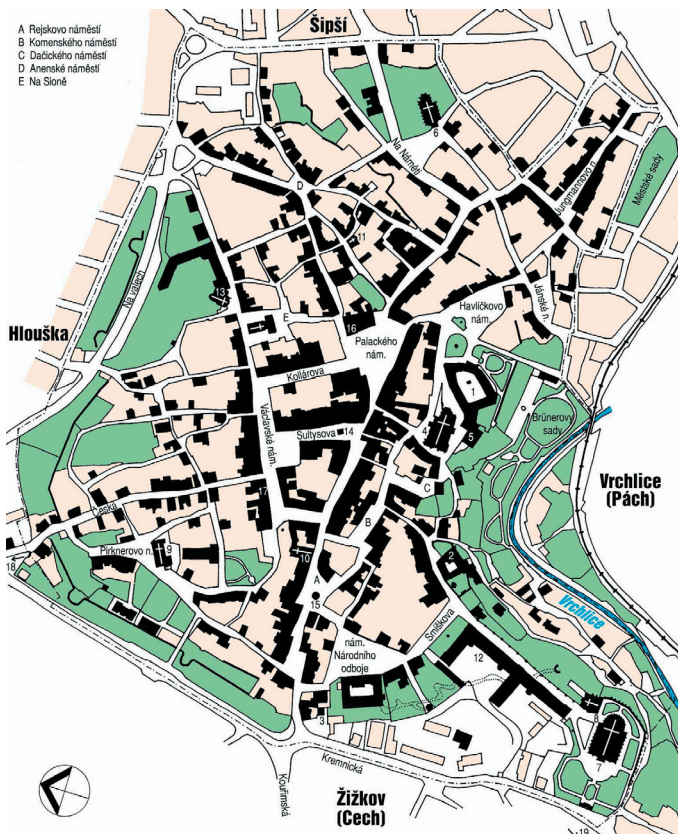
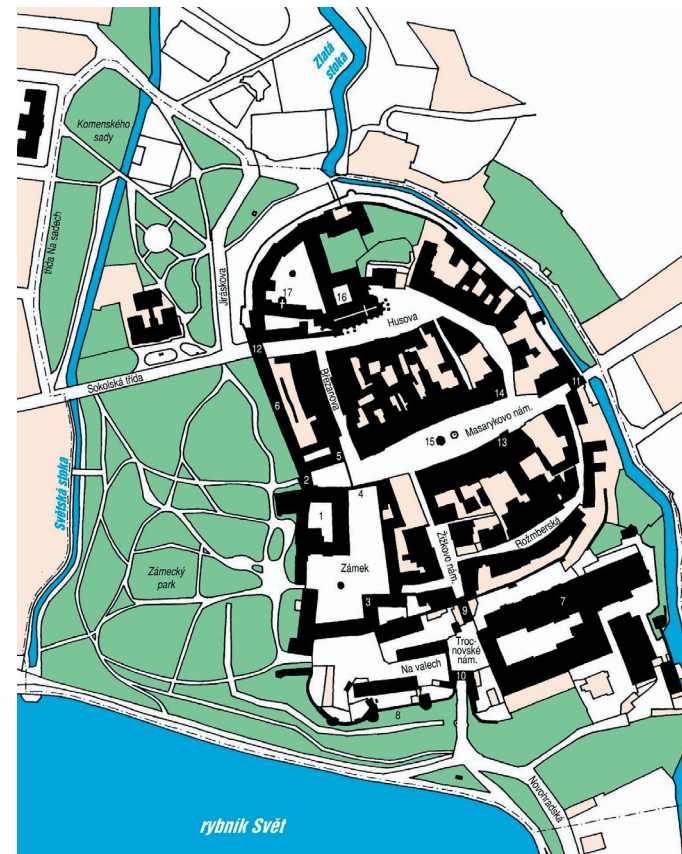
MPR Kutná Hora – město s nepravidelnou uliční sítí původně živelně rostoucího hornického sídliště.

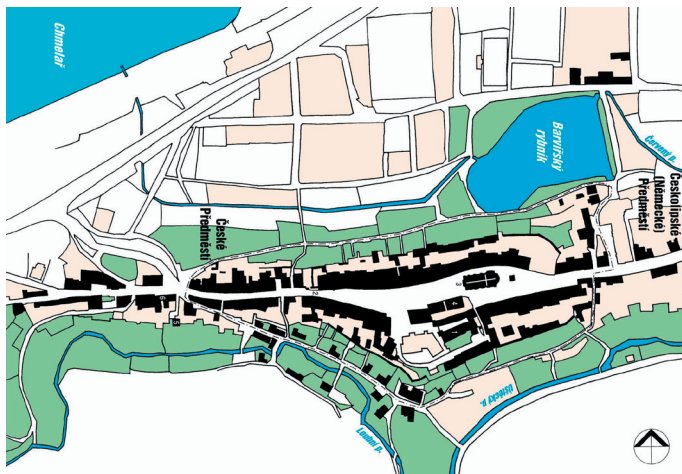
MPR Domažlice – město s ulicovým tržištěm

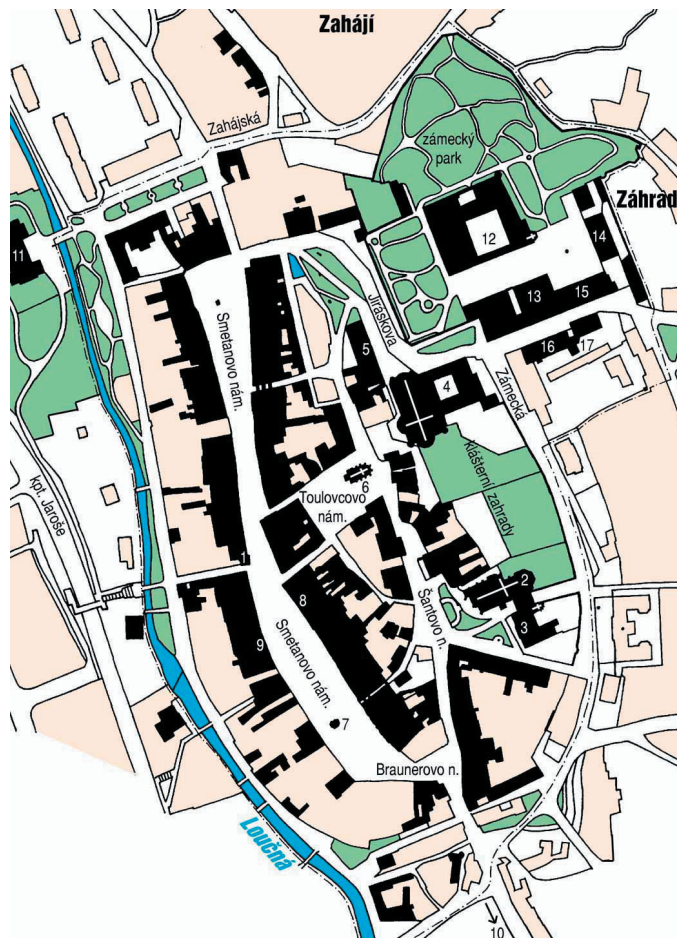
MPR Třeboň – město s vřetenovitým tržištěm, které bylo v 16. století na západním konci zaslepeno rozšiřováním zámku a nová brána byla proražena severněji.

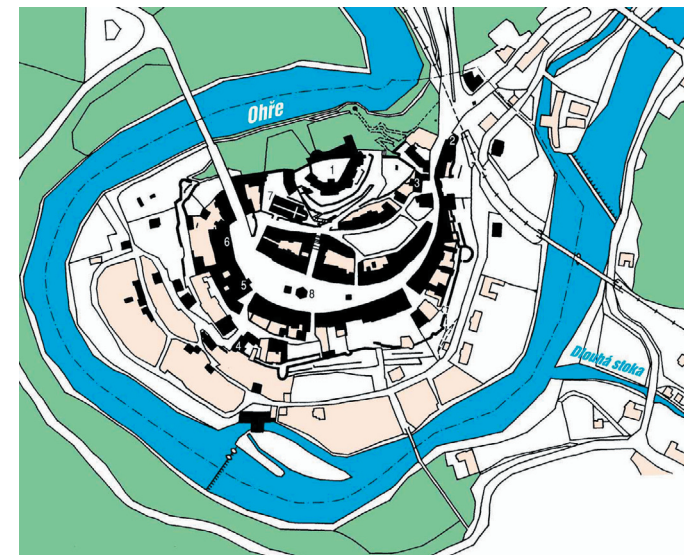
MPR Ústěk – město na úzké strmé ostrožně, tvar vřetenovitého náměstí se přizpůsobil terénu.

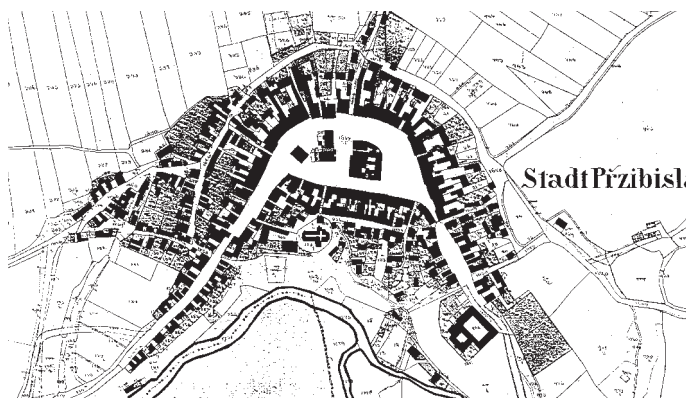
MPR Litomyšl

MPR Loket – město na strmé ostrožně, původně přístupné jen od severovýchodu. Most přes údolí byl vybudován až v 19. století.

MPZ Přebyslav, město s širokým vřetenovitým tržištěm

MPZ Počátky, město s velkým vřetenovitým tržištěm; jako opevněné město později vydělena jen jeho severní polovina.

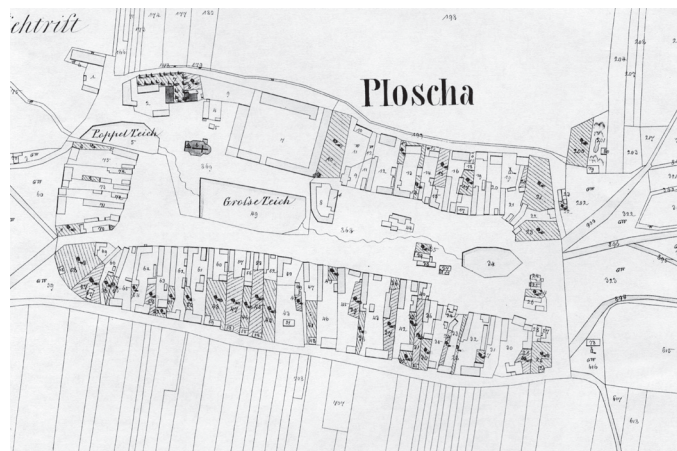

Středověké vesnice

Vesnice s obdélnou návší

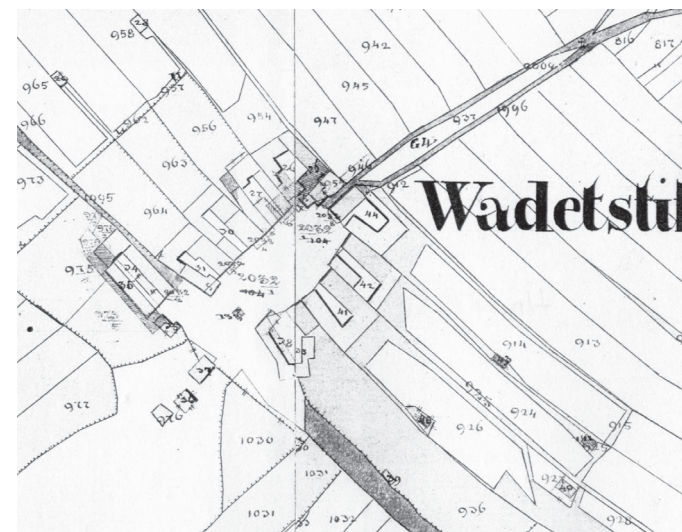
Babice (Chlumeč n. C.)

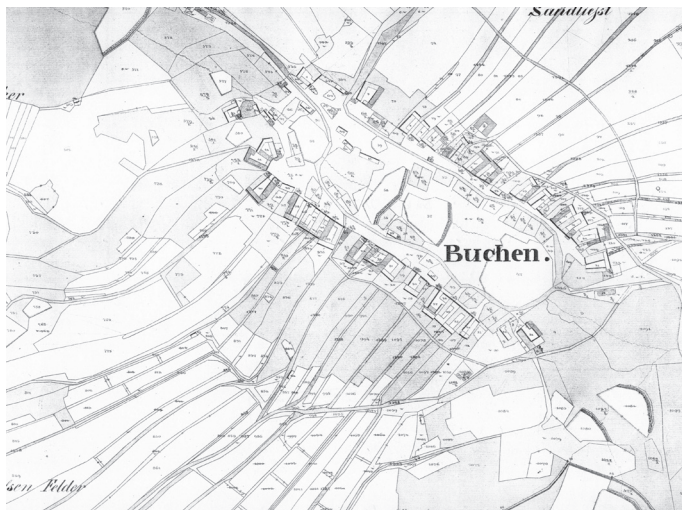
Blažim (Postoloprty)

Homole (České Budějovice)

Hrušnice (Vyšší Brod)

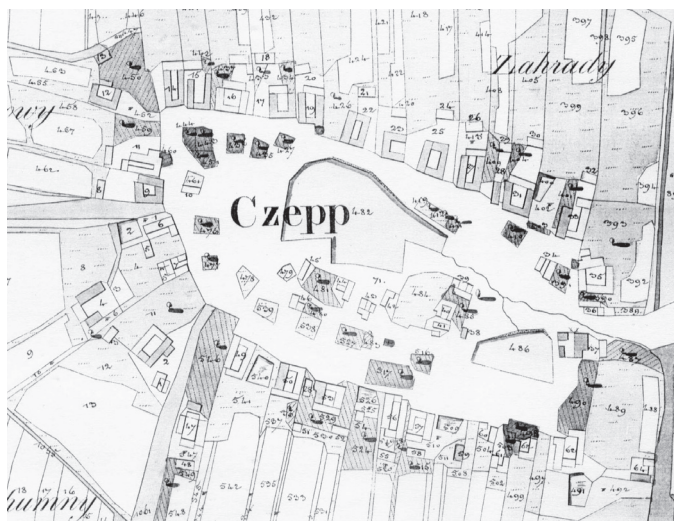
Buk (Jindřichův Hradec)

Lhota (Planá)

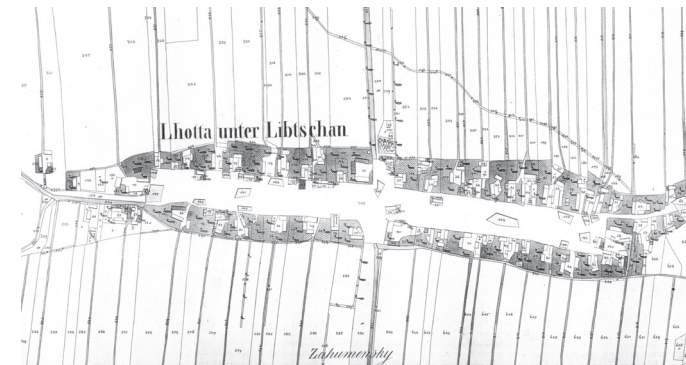

Zadní Chodov (Planá)

Cep (Třeboň)

**Vesnice s širokou ulicovou
návsí a záhumenicovou
plužinou**

Lhota pod Libčany (Nechanice)

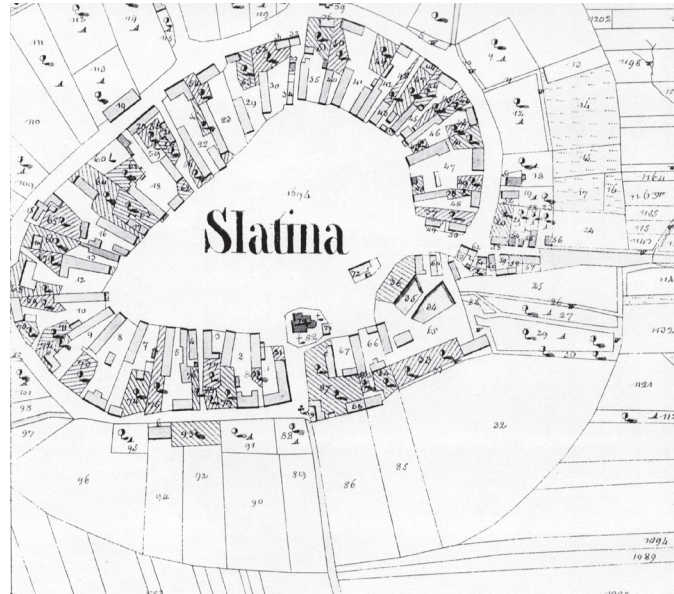

Kostelní Lhota (Poděbrady)

Vesnice s okrouhlou návší

Vlkovice

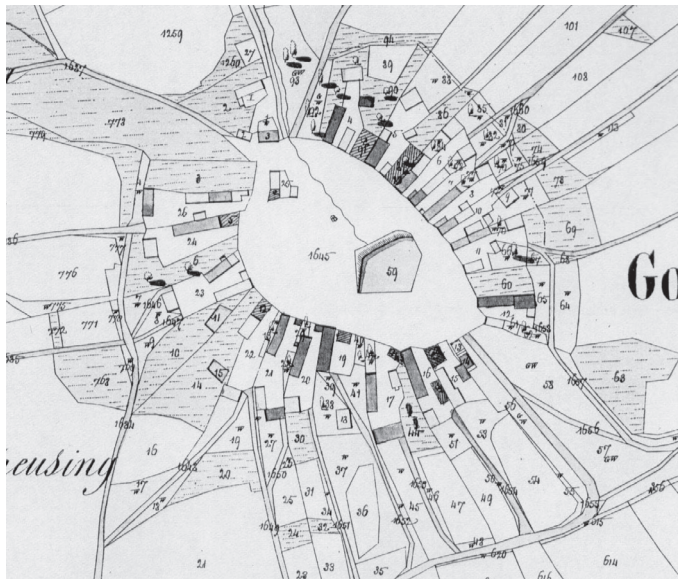

Slatina (Libochovice)

Vesnice s vřetenovou či vidlicovitou návší

Březina (Kamenice nad Lipou)

Kojšovice (Toužim)

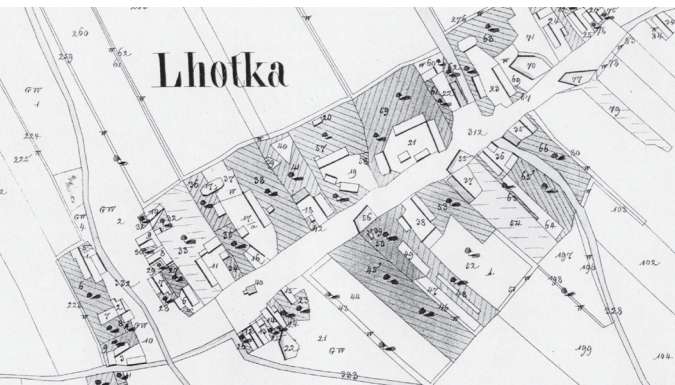
**Malíkov nad Nežárkou
(Jindřichův Hradec)**

Cerekvice nad Loučnou (Litomyšl)

Hlasivo (Mladá Vožice)
Vesnice ulicová

Bydžovská Lhotka (Nový Bydžov)

Vesnice údolní lánová

Damník (Lanškroun)

Martínkovice (Broumov)

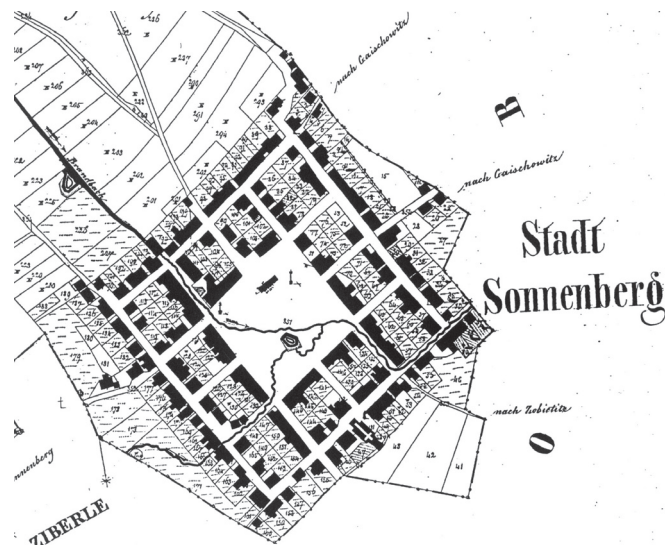
Renesanční ortogonální horní města

MPZ Jiřetín pod Jedlovou na mapě stabilního katastru

MPZ Jiřetín pod Jedlovou

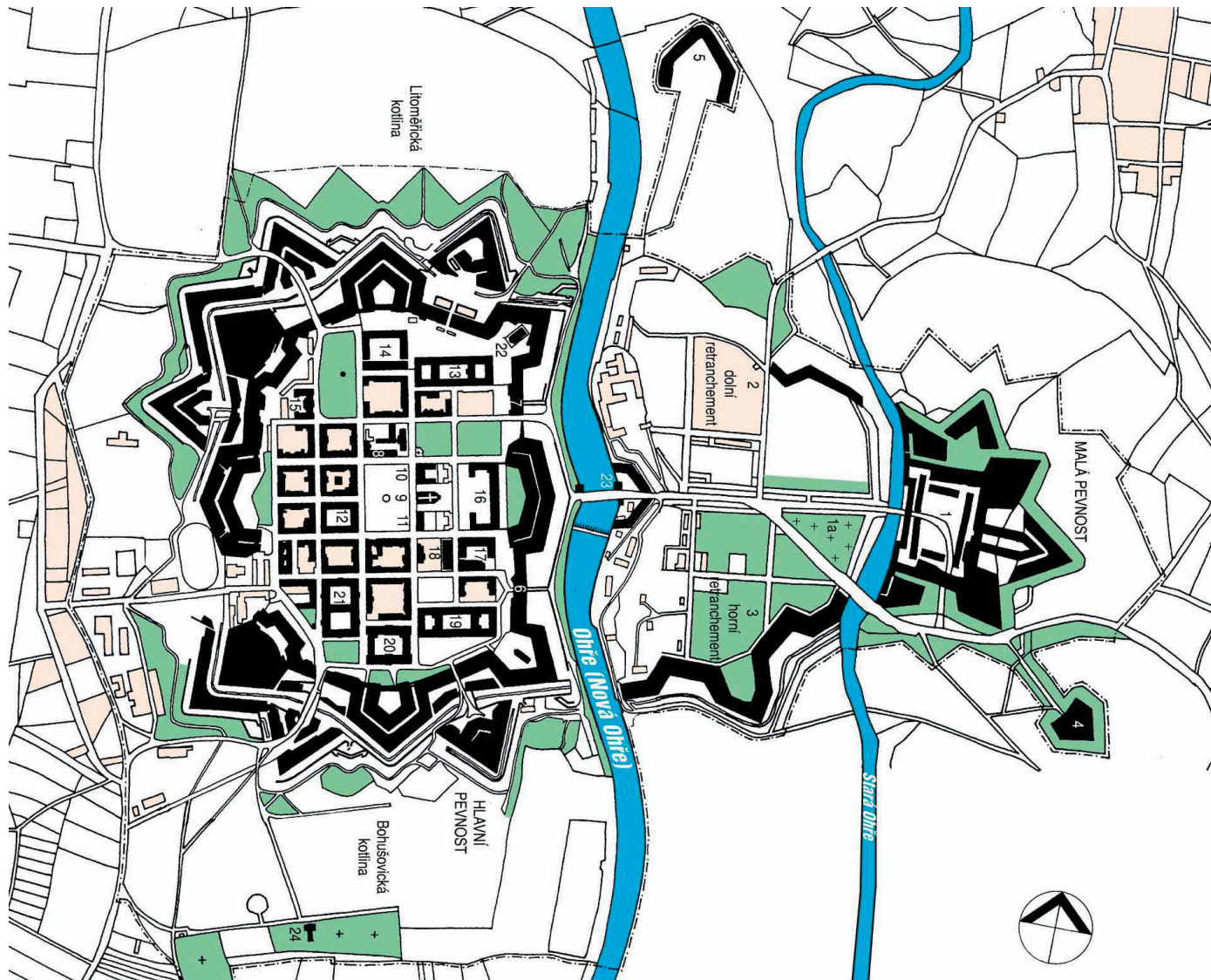
Výsluní

Klasicistní pevnostní města

MPR Josefov

Letecký pohled na MPR Josefov

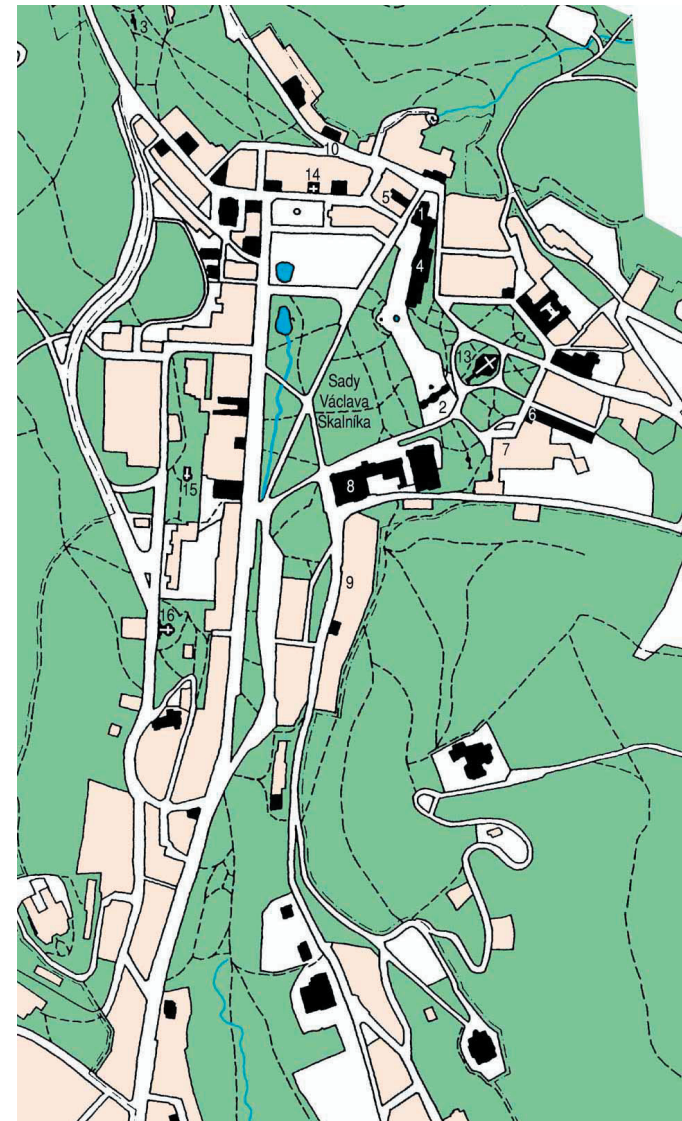
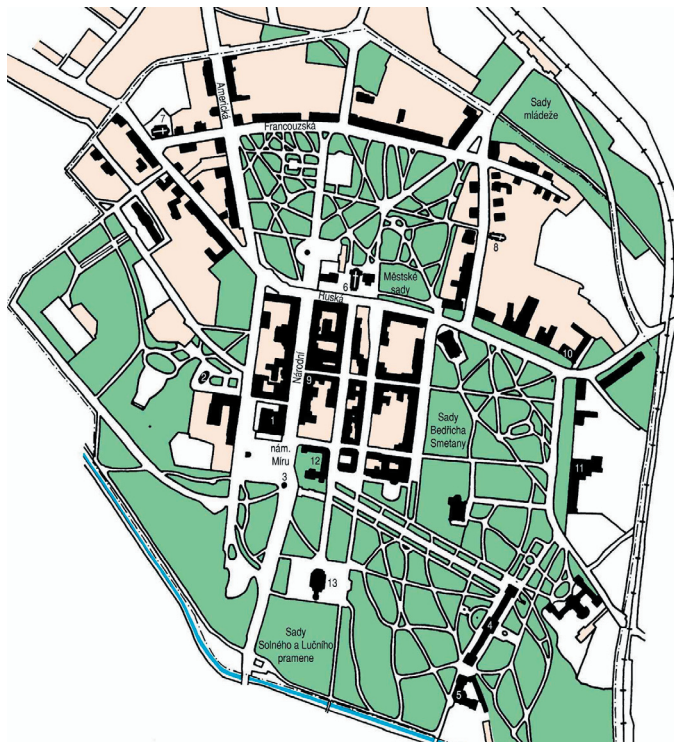
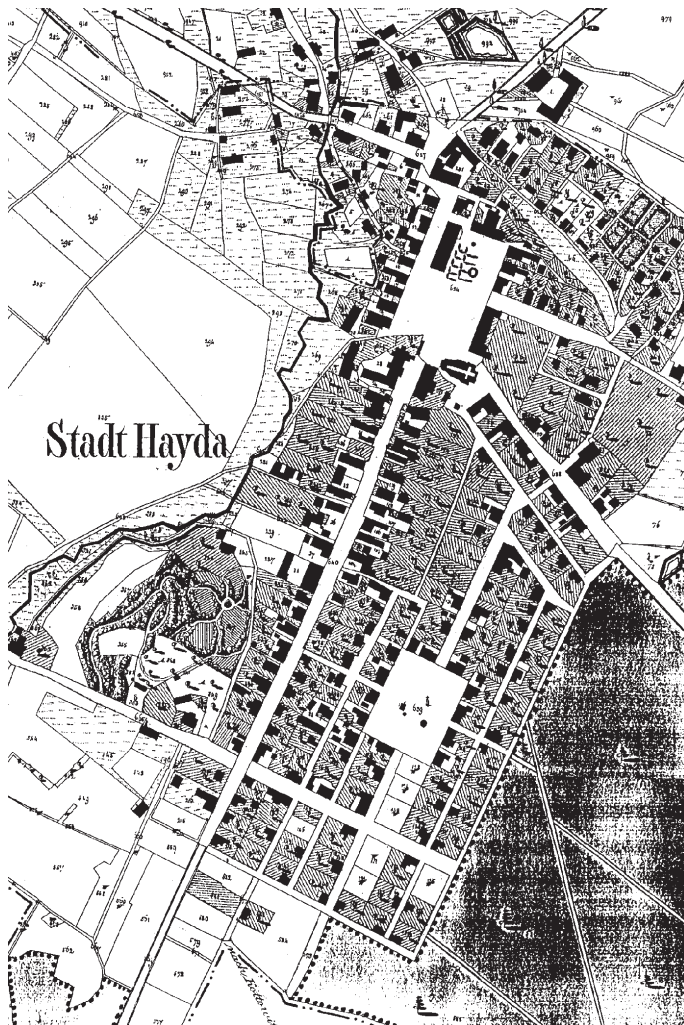
MPR Terezín

Obě pevnostní města
byla založena roku 1780.

Klasicistní města

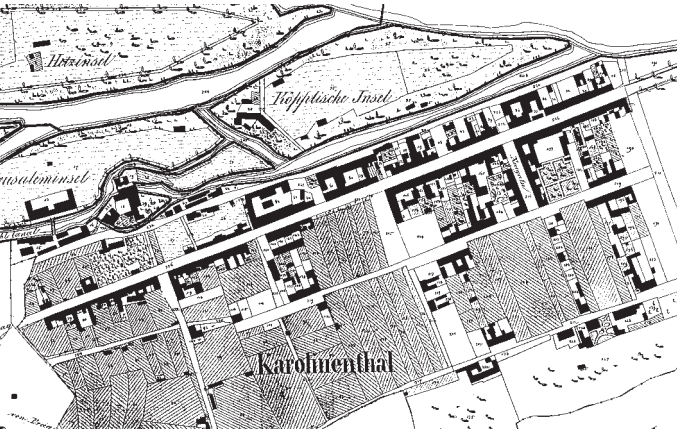
MPR Františkovy Lázně – lázeňské město budované od roku 1792 podle návrhu Tobiase Grubera.

MPZ Mariánské Lázně – lázeňské město budované od roku 1817 podle návrhu Jiřího Fischera, zahradní kocepce Václav Skalník

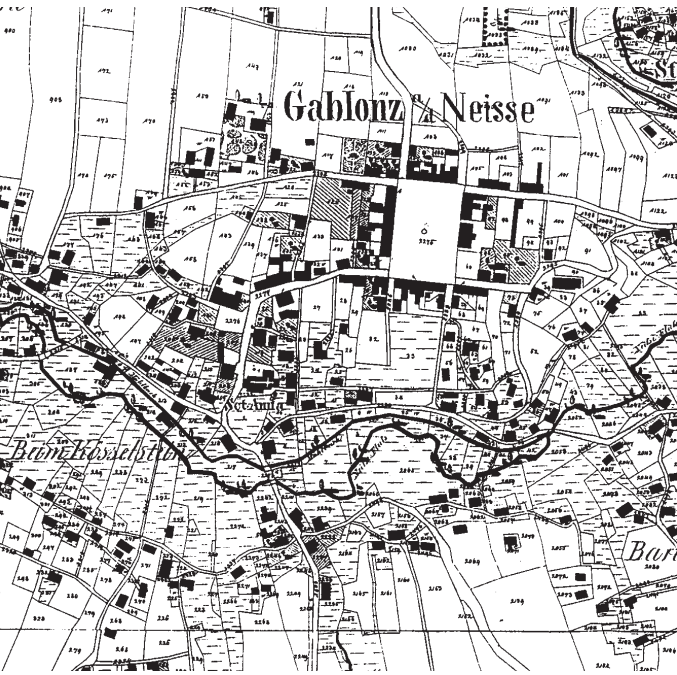

MPZ Nový Bor, 1757 (severní náměstí) a 1783 (jižní část města, Emanuel Kleinwächter)

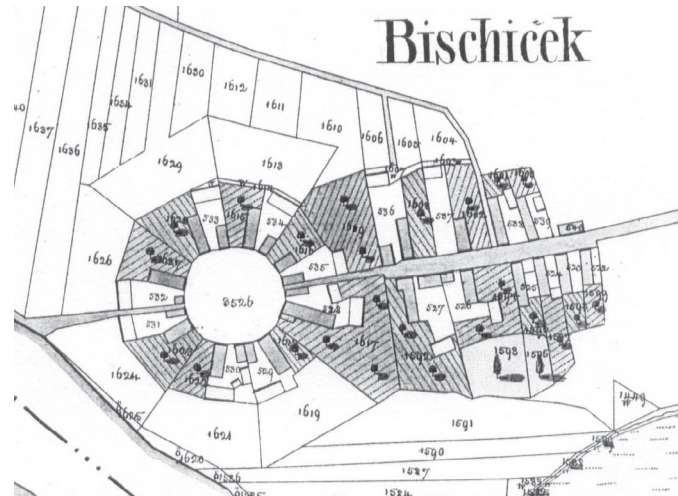
MPZ Praha-Karlín, výstavba od roku 1816

MPZ Jablonec nad Nisou, 1808, Johann Benesch

Barokní a raabizační vesnice

Novodobá města 19. století

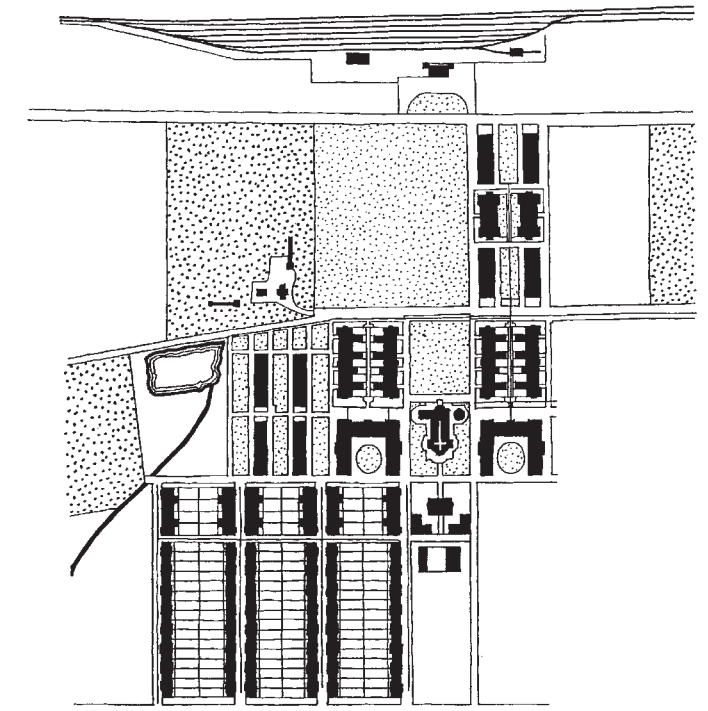

Byšičky (Lysá nad Labem)

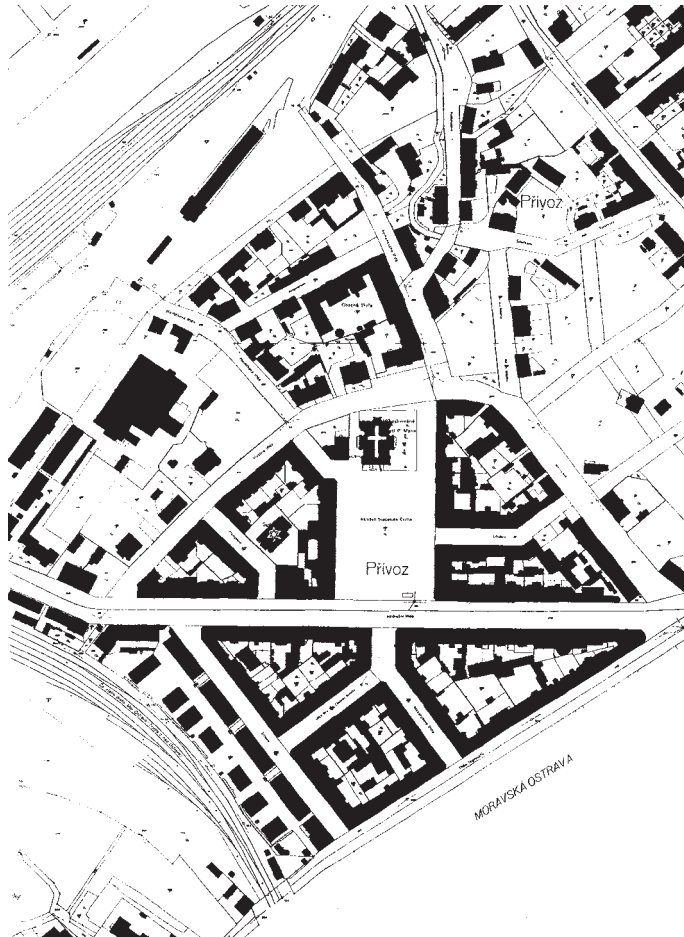

Nová Ves (Nová Bystřice)

MPZ Ostrava-Vítkovice, původně zahradní průmyslové město, budované od roku 1876.

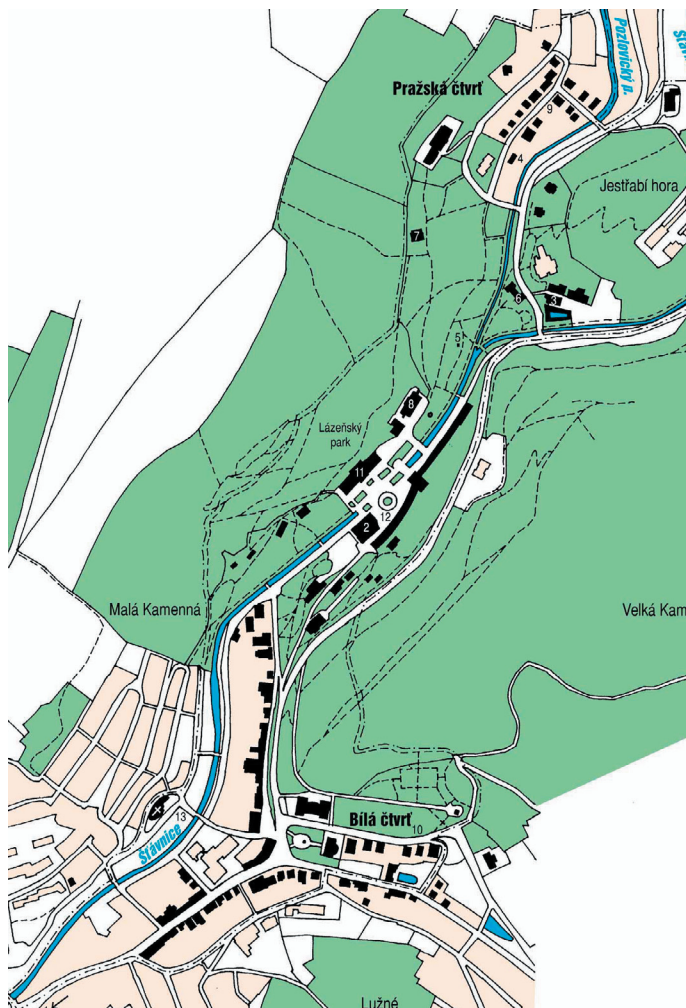
MPZ Ostrava-Přivoz, urbanistická koncepce Camillo Sitte, 1894.

MPZ Praha-Vinohrady, město budované od roku 1870 podle regulačního plánu Karla Hartiga

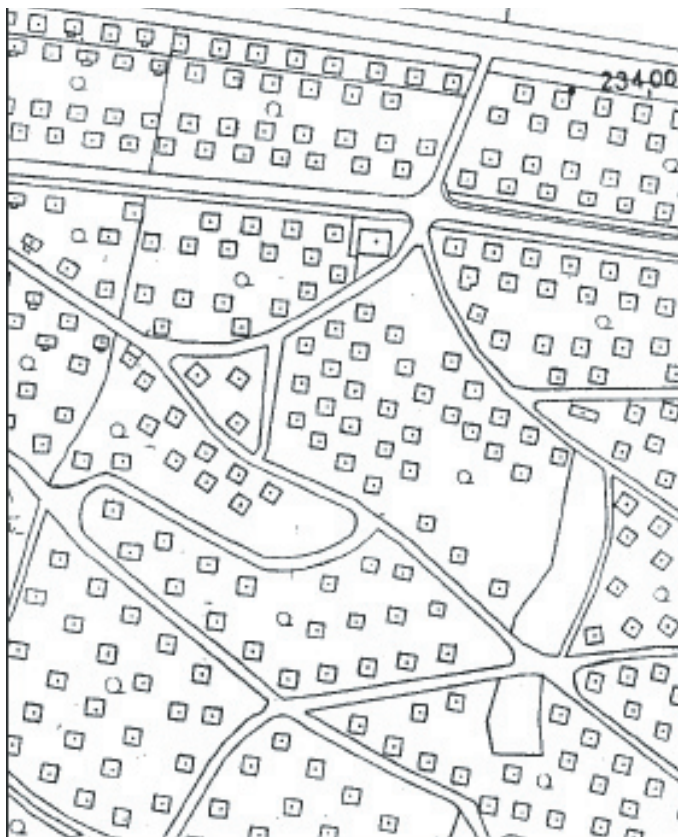
Města 20. století

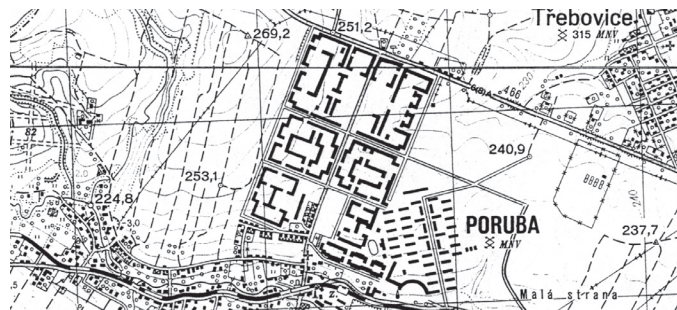
MPZ Luhačovice – moderně koncipované lázeňské město na starších základech

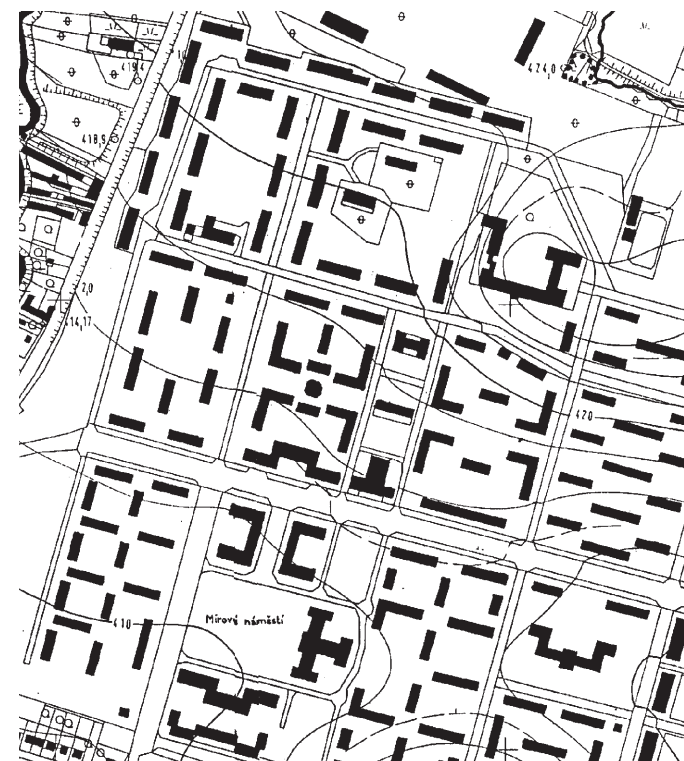
MPZ Zlín – baťovské domky v zahradách

MPZ Ostrava-Poruba, historizující městotvorná kompozice z 50. let 20. století podle sovětského vzoru

Ostrov, město z 50. let 20. století ve stylu socialistického historismu, ale se silným vlivem meziválečné architektury

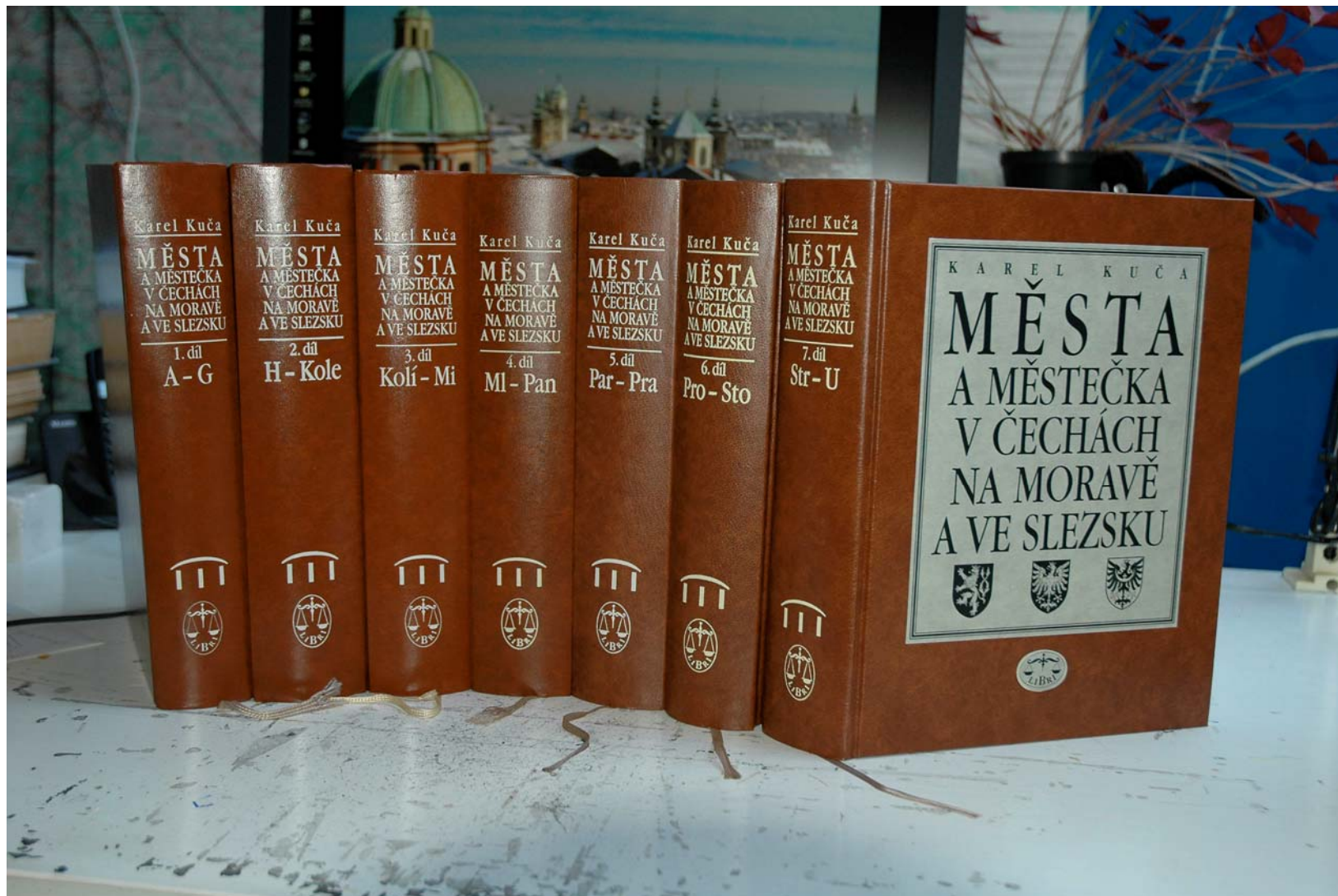

Brno-Lesná, sídliště ze 60. let 20. století

MPZ Chomutov – bezohledná destrukce starší zástavby v okolí historického jádra

K jakému urbanistickému typu patří vaše město či městečko (městys), se dozvíte například zde (8. díl se dokončuje):

TEPLA • TEPLICKÁ AGLOMERACE • TEPLICE

rasilo podél silnice ke klášteru, dálší pak směrem k nádrži (Máchova a Zžkova ulice). Za nasázející okružce byly postaveny čtyři menší bytové domy jihovýchodně od Městského rybníka.

Hobským vývojným předělem se stal kloster z 2. světové války. Od března do srpna 1946 byl proveden odsun Němců z Teplické, které se v podstatě vyhlidilo. Nově se sem sťahovali vojáci Čech, reemigranti z Maďarska, Rumunska, Polska a z Bulharska. V roce 1950 otárali moc násilně ukoečila (nařísti jen dočasné) státoev existenci Teplického kláštera, který byl zřídno na kadra. Život se ienté pak do roku 1978 značně ovlivňovala vojenská posádka, neboť rodiny ústátovní byly zřídno ve městě. V roce 1952 židné za městem a západně od kláštera postaven velký závod na zpracování lnu. Na severovýchodním okraji města vyrostlo menší sídliště a škola v poměrně tradičních formách. Naopak velmi rátoiv byla výstavba několika panelových domů při jižním konci Ládkové ulice, stejně jako sídlištní nádvornice, novéstavbu do jihovýchodní části města. Rodinná výstavba se rozvíjela v menší míře mezi Městským a Sladovým rybníkem a na dalších místech.

Třebaže se historické části města nevyhnuly negativní zřídny a také na náměstí a v hlavních ulicích vznikly jednotlivé projekty, jako celek se historická urbanistická struktura Teplé doživila, což spolu s individuálními hodnotami jednotlivých domů a i dalších staveb vedlo v roce 1992 k prohlášení Teplé městskou památkovou zónou.

TEPLICKÁ AGLOMERACE • TEPLICE

ČECHY • Motecká pánev, České středoho-
bí • 228 m n. m.

JMÉNO A STATUT

1158-64 Judith – regina Boemie – ad Aquas calidas in honore s. Johannis Babbite regalis monii constructio, 1158-75 Wladislaus rex – constructio – domini in Teplice – curia ecclesialis – regina Juditha fundatrix castrii, 1208 tržní místo, 1278 de dominibus in Teplice et in Swietec, 1282 abbatissa monii Toplicensis – Dat. in Toplice, 1278-96 monii Toplicensis, 1287 město (formulář To-

biše z Bechyně), 1352 (kostel sv. Jana) in suburbio, 1352-1405 Tepliz ad St. Johannem – Tepliz ad St. Mariani (fara), 1382 město, 1389 Teplitzer – Jarmarkt, 1395-1415 Tepliz, 1402 kraj Tepliz, 1406 kraj Tepliz, 1437 (cisař Zikmund zapisuje své ženě věno a mezi výmými městy uvádí) Tepliz, das do leit bey Belem mit dem closter und probsteien doebels, 1449 město, 1467 obce města nateho Teplice, 1491 pana G. z Wiczhamu a z Nowého Ssumburka na Teplizi, 1517 hajman na Teplici, 1541 tabulka Tepliz, 1548 město Tepliz, 1552 uvádí se ve Teplizy v zámeck a předhradím, s dwory popl. v Teplizy a v Kladrubich, 1619 zámeck Teplizky, město Teplizce, dvory p. p. s. se dworem popl. v Prassitzerech, 1654 město, 1664 die ganze Hft Teplitz, 17. stol. pojedme do Teplice nebo do Tepliz, 1720 Toplitz, opevněné město, vsi Schina (Šanov), Dorfi (Třonavy), Prasswitz (Prosetice), Sednitz (Retence) aj., 1757 Teplitz, 1787 Teplitz, 1807 Teplitz, 1802 Teplitz, Teplitz, mancipální město s trhy, 1842 Stadt Teplitz, 1847 město, 1850 TEPLICE = TEPLIZ, *1895 osada TEPLICE = TEPLITZ, integrátoev obce Šanov, změna jména obce na Teplizce-Šanov = Teplitz-Schönau, *1914 osady Teplizce a Šanov sloučeny v osadu TEPLICE-ŠANOV = TEPLITZ-SCHÖNAU, 1939 TEPLITZ-SCHÖNAU, *1942 integrovány obce Retence, Třonavy, *1945 TEPLICE-ŠANOV, obce Teplizce, *1954 dezin-
tegrovány obce Malý Újezd, Novosedlice, Proboštov, Retence, Sobbdřuby, *1959 přispojeno území 2.505 bez zřídtoev obce Proboštov, odločeno území 24.155 v doměy čp. 964-967, 1010, 1019, 1020, 1035, 900, 948-963, 1142, 1148, 1205, 1206, 1036, 1051, 1056 a přispojeno k obci Proboštov, *1960 TEPLICE, městský národní výbor, integrovány osady Prosetice (domov obce Bystřany), Nová Ves (domov obce Kladrub), *1963 integrována obce Retence, *1980 integrovány obce Hudcov, Sobbdřuby, *2002 statutární město

ČZEMNESPRÁVNÍ PRÍSLUŠNOST
p. Teplice, 1654 Litoměřický kraj, p. Teplice, *1850 s. o. Teplice (Teplice-Šanov), p. o. Teplice (Teplice-Šanov), *1854 o. Teplice (Teplice-Šanov), *1868 s. o. Teplizce (Teplizce-Šanov), p. o. Teplizce (Teplizce-Šanov), 1938-45 německý zábor (*1939 o. Teplizce (Teplizce-Šanov), *1945 s. o. Teplizce (Teplizce-Šanov), p. o. Teplizce (Teplizce-Šanov), *1949 o. Teplizce, *1960 POU Teplice, o. Teplizce, *2000 POU Teplice, ORP Teplice, o. Teplizce

POČET DOMŮ

1654: Teplizce: město; souvise: 3.460; obce: město: 04+5+12+3+50+14 2; celkem: 13056+186; Šanov (p. Teplizce): 3/2+5+0+8/2+10 (celkem Teplizce-Šanov): 61+13+0+2; obce: domy: 2+3+0+5+8+5; Nová Ves – Retence (p. Teplizce): 7+4+1+0+11+1+1; Ujezd: 0+6+2+1+7/2+9; Sobbdřuby (p. Libčevce): 6+6+1+0+12+13; Nová Ves (p. Libčevce): 3+6+2+0+1+1; obce: domy: 10+2+12; Proboštov (p. Teplizce): 0+6+2+1+7/2+9; Sobbdřuby (p. Šalka): 9/2+0+1/1+10+13; aglomera-
ce: 2.1468+22
1713: Teplizce: 197; Šanov (p. Teplizce): 11 (celkem Teplizce-Šanov: 209; Třonavy (p. Teplizce): 25+1+26; Prosetice (p. Teplizce): 4; Nová Ves – Retence (p. Teplizce): 12; Ujezd: 12; Ujezd: 12; Duchcov-Záhřb-Hein Lavřov + p. Libčevce-Odolice): 11+5+14 (plus blíže neuvedený počet na p. Libčevce-Odolice); Novosedlice (p. Teplizce + p. Libčevce-Odolice): 10+4+1 (plus blíže neuvedený počet na p. Libčevce-Odolice); Proboštov (p. Teplizce): 10+1+1; Sobbdřuby (p. Teplizce): 13+5+18; aglomera-
ce: 307 (plus blíže neuvedený počet na p. Libčevce-Odolice)
1757: Teplizce: 191
1787: Teplizce: 297 d. (z toho 47 říd. ř. domov: 31 d. (celkem Teplizce-Šanov: 328 d.); Třonavy: 52 d.; Prosetice: 14 d.; Nová Ves: 12 d.; Retence: 11 d.; Ujezd: 21 d.; Novosedlice: 21 d.; Proboštov: 23 d.; Sobbdřuby: 62 d.; aglomera-
ce: 553 d.
1843: Teplizce: 361 d.; Šanov (p. Teplizce): 158 d. (celkem Teplizce-Šanov: 519 d.); Třonavy (p. Teplizce): 84 d.; Prosetice (p. Teplizce): 27 d.; Nová Ves (p. Teplizce): 21 d.; Retence (p. Teplizce): 21 d.; Ujezd: 21 d.; Proboštov (p. Teplizce + p. Libčevce): 31 d.; Novosedlice (p. Teplizce + p. Libčevce): 29 d.; Sobbdřuby (p. Teplizce): 68 d.; aglomera-
ce: 823 d.
1869: Teplizce: 688 d.; Šanov: 144 d. (celkem Teplizce-Šanov: 832 d.); Třonavy: 132 d.; Prosetice: 54 d.; Nová Ves: 23 d.; Retence: 30 d.; Ujezd: 48 d.; Novosedlice: 44 d.; Proboštov: 38 d.; Sobbdřuby: 90 d.; aglomera-
ce: 1.291 d.
1886: Teplizce: 836 d.; Šanov: 160 d. (celkem Teplizce-Šanov: 996 d.); Třonavy: 194 d.; Prosetice: 85 d.; Nová Ves: 32 d.; Retence: 46 d.; Ujezd: 59 d.; Novosedlice: 67 d.; Proboštov: 66 d.; Sobbdřuby: 107 d.

TEPLICKÁ AGLOMERACE • TEPLICE

Teplizce, F. B. Werner, kolem poloviny 18. století (Soubor archiv)

aglomera-
ce: 1.652 d.
1900: Teplizce: 893 d.; Šanov: 183 d. (celkem Teplizce-Šanov: 1.076 d.); Třonavy: 341 d.; Prosetice: 99 d.; Nová Ves: 36 d.; Retence: 59 d.; Ujezd: 46 d.; Novosedlice: 96 d.; Proboštov: 87 d.; Sobbdřuby: 114 d.; aglomera-
ce: 1.984 d.
1900: Teplizce: 1.025 d.; Šanov: 236 d. (celkem Teplizce-Šanov: 1.271 d.); Třonavy: 670 d.; Retence: 103 d.; Nová Ves: 39 d.; Retence: 101 d.; Ujezd: 46 d.; Novosedlice: 146 d.; Proboštov: 117 d.; Sobbdřuby: 141 d.; aglomera-
ce: 2.736 d.
osada Teplizce (Teplizce-Šanov) od roku 1914 (jiz od státoev 1910) zahrnuje i sloučenou osadu Šanov
1910: Teplizce: 1.459 d.; Třonavy: 808 d.; Prosetice: 115 d.; Nová Ves: 44 d.; Retence: 138 d.; Ujezd: 111 d.; Novosedlice: 273 d.; Proboštov: 160 d.; Sobbdřuby: 159 d.; aglomera-
ce: 3.287 d.
1921: Teplizce: 1.604 d.; Třonavy: 870 d.; Prosetice: 116 d.; Nová Ves: 46 d.

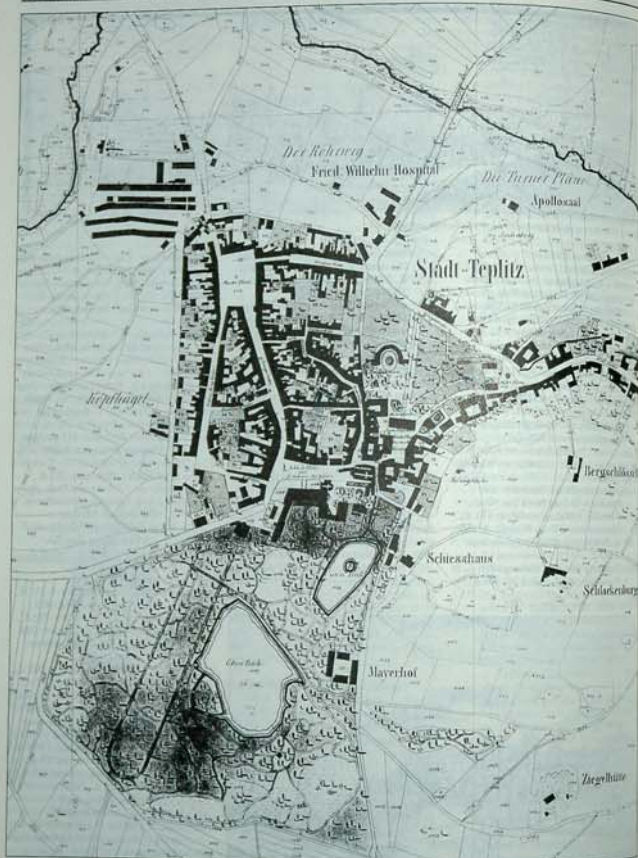
Retence: 140 d.; Ujezd: 123 d.; Novosedlice: 301 d.; Proboštov: 175 d.; Sobbdřuby: 164 d.; aglomera-
ce: 3.545 d.
1930: • Teplizce-Šanov / Tepliz-Schönau: 1.900 d.
• OTROVNANY / Tarn: 1.147 d.
• OTROVNANY / Tarn: 1.073 d.; *kap. d. Doudrovce / Doudrovce: 4 d.; *nam. Dal Wicler / Westwiche: 1 d.; *hot. Duabovská Hora / Schönborg: 1 d.; *míst. d. 4 d.; *míst. nov. d. 64 d.; *Prosetice / Prosetitz (O Bystrzy / Wisterrich): 132 d.; *Nová Ves / Neudorf (O Kladrub / Kladrub): 50 d.; • O Retence / Retenz: 210 d.; • O Malý Újezd / Klein-Ängel (Ujezd): 172 d.; • Dolní Ves / Untere Ort: 96 d.; • Horní Ves / Obere Ort: 39 d.; skap. domy: *Eppanowsky Domky / Eppanowshaus: 4 d.; *Mocava / Hospoda / Krucizcherke: 2 d.; *Hrdčizi / Teplitz: 4 d.; *Zelina Hal /

Sofienhütte: 2 d.; *Fischmannova Kolona / Fischmann-Kolonne: 12 d.; *Kamený Mlýn / Steinmühle: 1 d.; *míst. d. 5 d.; *míst. nov. d. 2 d.; • Novosedlice / Neudorf: 354 d.; • Novosedlice / Neudorf: 121 d.; skap. domy: *Pápiova / Papiermühle: 3 d.; *nam. Dal Anna / Annaschische: 2 d.; *nam. Dal Bruna / Brunowitzer: 2 d.; *míst. d. 2 d.; *kap. nov. d. 106 d.; • O Retence / Retenz: 226 d.; • Proboštov / Probstitz: 112 d.; *nam. Dal Britanie / Britanischschische: 1 d.; *míst. nov. d. 11 d.; • O Sobbdřuby / Soborn: 212 d.; • Sobbdřuby / Soborn: 173 d.; skap. domy: *Město / Birkenhütte: 5 d.; • Dal Britanie / Britanischschische: 3 d.; • Nová Dole / Neudorf: 2 d.; • Schwanenowa Tondra / Schwanen-Fabrik: 2 d.; *míst. d. 2 d.; *míst. nov. d. 4 d.; aglomera-
ce: 4.503 d.
1950: Teplizce: 2.079 d.; Třonavy: 1.255 d.; Prosetice: 177 d.; Nová Ves: 90 d.; Retence: 259 d.; Ujezd: 202 d.; Novosedlice: 400 d.; Proboštov: 383 d.; Sobbdřuby: 346 d.; aglomera-
ce: 5.161 d.
1970: Teplizce: 2.001 d.; Třonavy: 1.102 d.; Prosetice: 139 d.; Nová Ves: 135 d.; Retence: 316 d.; Ujezd: 112 d.; Novosedlice: 383 d.; Proboštov: 434 d.; Sobbdřuby: 317 d.; aglomera-
ce: 4.839 d. (včetně obyvatelů)
1980: Teplizce: 2.192 d.; Třonavy: 1.350 d.; Prosetice: 140 d.; Nová Ves: 53 d.; Retence: 314 d.; Ujezd: 116 d.; Novosedlice: 420 d.; Proboštov: 454 d.; Sobbdřuby: 288 d.; aglomera-
ce: 5.033 d. (včetně obyvatelů)
1991: Teplizce: 1.999 d. (1.993 vřadé obyvatelů); Třonavy: 794 d.; Prosetice: 193 d.; Nová Ves: 108 d.; Retence:

Teplizce, veduta města od severu; 1780.

TEPLICKÁ AGLOMERACE *TEPLICE

TEPLICKÁ AGLOMERACE *TEPLICE

268 d., Ujezděček: 109 d., Novosedlice: 405 d., Proboštov: 448 d., Sobědruhy: 279 d. (270); aglomerace: 4 604 d. (4 589)

POČET OBYVATEL

1652: 117 Městských rodin (cca 500 obyč.) + 231 (646)

1843: Teplice: 2 295 obyč., Šanov: 1 310 obyč. (celkem Teplice-Šanov: 3 605 obyč.), Trnovany: 466 obyč., Prosevice: 191 obyč., Nová Ves: 190 obyč., Retenice: 100 obyč., Ujezděček: 221 obyč., Novosedlice: 124 obyč., Proboštov: 166 obyč., Sobědruhy: 518 obyč.; aglomerace: 5 583 obyč. (N)

1869: Teplice: 10 155 obyč., Šanov: 1 463 obyč. (celkem Teplice-Šanov: 11 618 obyč.), Trnovany: 1 484 obyč., Prosevice: 511 obyč., Nová Ves: 232 obyč., Retenice: 395 obyč., Ujezděček: 450 obyč., Novosedlice: 363 obyč., Proboštov: 240 obyč., Sobědruhy: 560 obyč.; aglomerace: 16 153 obyč.

1880: Teplice: 14 841 obyč., Šanov: 1 909 obyč. (celkem Teplice-Šanov: 16 750 obyč.), Trnovany: 2 863 obyč., Prosevice: 1 436 obyč., Nová Ves: 300 obyč., Retenice: 533 obyč., Ujezděček: 793 obyč., Novosedlice: 585 obyč., Proboštov: 614 obyč., Sobědruhy: 1 257 obyč.; aglomerace: 25 131 obyč.

1890: Teplice: 17 526 obyč., Šanov: 2 736 obyč. (celkem Teplice-Šanov: 20 262 obyč.), Trnovany: 3 666 obyč., Prosevice: 1 680 obyč., Nová Ves: 113 obyč., Retenice: 880 obyč., Ujezděček: 1 085 obyč., Novosedlice: 1 249 obyč., Proboštov: 947 obyč., Sobědruhy: 1 428 obyč.; aglomerace: 33 582 obyč.

1900: Teplice: 20 492 obyč., Šanov: 3 928 obyč. (celkem Teplice-Šanov: 24 420 obyč.), Trnovany: 12 405 obyč., Prosevice: 1 812 obyč., Nová Ves: 360 obyč., Retenice: 2 433 obyč., Ujezděček: 1 578 obyč., Novosedlice: 3 307 obyč., Proboštov: 1 705 obyč., Sobědruhy: 1 929 obyč.; aglomerace: 49 949 obyč.

stadní Teplice (Teplice-Šanov) od roku 1914 (již od r.1910); zahrnuje i sloučenou stadní Šanov

1910: Teplice: 26 772 obyč., Trnovany: 15 006 obyč., Prosevice: 1 783 obyč., Nová Ves: 403 obyč., Retenice: 3 260 obyč., Ujezděček: 2 078 obyč., Novosedlice: 4 842 obyč., Proboštov: 2 256 obyč., Sobědruhy: 2 156 obyč.; aglomerace: 58 642 obyč.

1921: Teplice: 28 892 obyč. (4 406 C, 22 489 N, 396 Ž, 1 570 ciz.), Trnova-

Teplice a Šanov, mapa stabilního katastru z roku 1942.

TEPLICKÁ AGLOMERACE *TEPLICE

15 485 obyv. (4 067 C, 10 578 N, 93 Z, 61; 741 cír.), Prostějov: 1 539 obyv. (404 C, 1 122 N), Nová Ves: 391 obyv. (13 C, 358 N), Retenice: 3 083 obyv. (881 C, 2 015 N), Újezd: 2 065 obyv. (517 C, 1 345 N, 203 cír.), Novosedlice: 4 642 obyv. (990 C, 3 483 N), Proboštov: 2 677 obyv. (1 230 C, 1 394 N), Sobědruhy: 2 017 obyv. (820 C, 1 104 N, 78 cír.) **aglomerace: 60 791 obyv.** (13 348 C, 43 888 N)

1910: **Teplice-Sanov / Teplitz-Schlönau: 30 799 obyv.** (5 232 C, 23 127 N, 667 Z, 12 Mad, 251 (1 736 cír.))

• **TRNOVANY / Turn:** 16 551 obyv. (4 191 C, 11 349 N, 205 Z, 800 cír.)

• **Trnovany / Turn:** 16 101 obyv., *skup. d. Doubravice / Doubravitz:* 86 obyv., *nam. Dál Wiclar / Wenzelschacht:* 12 obyv., *ham. Doubravská Hora / Schlogberg:* 3 obyv., *řezt. d. 81 obyv.*, *řezt. nouz. d.: 71 obyv.*

• **Prostějov / Prosetitz (Blythany / Witterschan):** 1 542 obyv. (442 C, 1 078 N, 22 cír.)

• **Nová Ves / Neudorfel (Okladrby / Kradoby):** 420 obyv. (85 C, 304 Z)

• **Řetenice / Reitzen:** 3 285 obyv. (860 C, 2 286 N, 1 Z, 138 cír.)

• **Malý Újezd / Klein-Augend (Újezdčick):** 2 188 obyv. (500 C, 1 535 N, 151 cír.)

• **Dolní Ves / Unterer Ort:** 1 094 obyv., *Ham. Ves / Oberer Ort:* 316 obyv., *skupiny domů: *Tippmannovy Dvory / Tippmannhäuser:* 106 obyv., **Kameny Hospoda / Kewitzschender:* 26 obyv., **Hrnčárství / Töpferer:* 28 obyv., **Zofina Hut / Seifenhütte:* 105 obyv., **Fichmannova Kolonie / Fichmann-Kolonie:* 412 obyv., **Kameny Mlýn / Steinmühle:* 43 obyv., *řezt. d.: 32 obyv.*, *řezt. nouz. d.: 9 obyv.*

• **Novosedlice / Weißkirchlitz:** 4 556 obyv. (879 C, 3 503 N, 12 Z, 159 cír.)

• **Novosedlice / Weißkirchlitz:** 4 401 obyv., *skupiny domů: *Nietlé Mlýn / Nieselmühle:* 21 obyv., **Papírna / Papiermühle:* 8 obyv., *nam. Dál Anna / Annaschacht:* 7 obyv., *nam. Dál Bruno / Brannschach:* 11 obyv., *řezt. d.: 28 obyv.*, *skup. nouz. d. Doleček / Gründel:* 76 obyv.

• **Obřebřehov / Probstau:** 3 519 obyv. (1 430 C, 2 022 N, 1 Z, 65 cír.)

• **Proboštov / Probstau:** 3 452 obyv., *nam. Dál Britanie / Britanniaschacht:* 6 obyv., *řezt. nouz. d.: 55 obyv.*

Nová Teplice a Sanov, státní mapa odvozená z výk. stav. koncem 30. let 20. století.

• **Sobědruhy / Sobortz:** 2 189 obyv. (909 C, 1 221 N, 8 Z, 49 cír.)

• *Sobědruhy / Sobortz:* 1 945 obyv., *skupiny domů: *Březina / Birkenhain:* 35 obyv., **Dál Britanie / Britanniaschacht:* 23 obyv., **Mlýn Újezd / Neuhof:* 245 obyv., **Schumannova Továrna / Schumann-Fabrik:* 0 obyv., *řezt. d.: 24 obyv.*, *řezt. nouz. d.: 15 obyv.*, **aglomerace: 65 049 obyv.** (14 478 C, 46 505 N)

1950: **Teplice:** 24 186 obyv., **Trnovany:** 11 260 obyv., **Prostějov:** 959 obyv., **Nová Ves:** 252 obyv., **Retenice:** 2 756 obyv., **Újezdčick:** 1 540 obyv., **Novosedlice:** 3 076 obyv., **Proboštov:** 2 175 obyv., **Sobědruhy:** 1 719 obyv., **aglomerace: 47 943 obyv.**

1961: **Teplice:** 29 547 obyv., **Trnovany:** 12 055 obyv., **Prostějov:** 929 obyv., **Nová Ves:** 294 obyv., **Retenice:** 3 925 obyv., **Újezdčick:** 1 053 obyv., **Novosedlice:** 3 191 obyv., **Proboštov:** 2 734 obyv., **Sobědruhy:** 1 822 obyv., **aglomerace: 55 559 obyv.**

1970: **Teplice:** 28 188 obyv., **Trnovany:** 13 958 obyv., **Prostějov:** 844 obyv., **Nová Ves:** 250 obyv., **Retenice:** 7 418 obyv., **Újezdčick:** 918 obyv., **Novosedlice:** 2 716 obyv., **Proboštov:** 2 336 obyv., **Sobědruhy:** 1 577 obyv., **aglomerace: 58 265 obyv.**

1980: **Teplice:** 26 897 obyv., **Trnovany:** 17 770 obyv., **Prostějov:** 828 obyv., **Nová Ves:** 215 obyv., **Retenice:** 6 360 obyv., **Újezdčick:** 984 obyv., **Novosedlice:** 2 491 obyv., **Proboštov:** 2 183 obyv., **Sobědruhy:** 1 265 obyv., **aglomerace: 58 993 obyv.**

1991: **Teplice:** 20 602 obyv., **Trnovany:** 21 363 obyv., **Prostějov:** 4 370 obyv., **Nová Ves:** 598 obyv., **Retenice:** 4 572 obyv., **Újezdčick:** 769 obyv., **Novosedlice:** 1 986 obyv., **Proboštov:** 1 933 obyv., **Sobědruhy:** 1 010 obyv., **aglomerace: 57 203 obyv.**

PRIVILEGIA

1449 Jakoubek z Vřesovic a jeho syn Jan povolili městu Teplícím svobodu a privilegia.

1467 Královna Johanka přepůjčila obyvatelům svého města Teplíc právo lánovnícké a ustanovila, že město patří k lánovním klášterům a hrada, nikoliv ke královské koruně nebo k podkonotmu. Měšťanům potvrdila všechna dřívější práva i platy.

1508 Vladislav II. Jagellovský na prosbu Albrechta z Kolovrat na Krupce a Libštejně udělil městu 2 výroční trh, 1510 Anna z Kovanč a na Krupce, vdova po Albrechtovi z Kolovrat, potvrdila Teplícům vsadu na svobodné oznámení víry a ponechala je při majetku na výroční trh platy z měšťáckých mat. bezdaň a na opevnění města. Oslavní, které by byly odkázány ke kostela sv. Jana nebo do Spi-

TEPLICKÁ AGLOMERACE *TEPLICE

tilu, případně k tomu základi na prosbu za manželku paní Anny i za n. 1524 Zikmund ze Smilče a na Skálkách povolil měšťanům privilegia a povolil vrátit právo k vlastním úřadům.

1528 Ladislav Jagellovský povolil úřadníkům privilegia královny Johany, vdovy Jiřiny z Poděbrad. 1589 Měšťanům prodloužil s Ruklávem Vrchynským o právo na provozování měšťáckého povolání.

1675 Leopold I. přepůjčil město z nové vsady obci 1739 Karel VI. povolil listinou Ludvíka Jagellovského z roku 1525 a přidal městu některé dcechy.

1747 Císařské potvrzení privilegia. Do 1765 letovní soud II. st. 1793 Císařské potvrzení privilegia. 1842 Ferdinand V. udělil městu 12 trhů na dobytek roční.

KATASTROFY

Požáry: 1631–32 (Sasové a Švédové), 1643 (Švédové), 1654 (přes 20 d.), 1685 (36 d.), 1793 (155 d. a 16 sudek, zejména Edovská čtvrt a Lazaretská ulice).

FEDALNÍ SIDLA / KLÁSTERY

Teplický klášter se stal centrem rozsáhlého velkokrálovského kláštera dostal věnem suavitely královny Johany, vdovy Jiřiny z Poděbrad Českého stáduhoři, na rozkaz císařovny a dědičky, dále několika nových založených českých vsí a hradů, k jehož ovládnutí byli asi ve 2. polovině 13. st. povoláni němečtí osadníci (Sones, Oldři, Vernerich, Hlady). Po zániku kláštera po roce 1426 se Teplice zmocnil hantyrky hejman Jakoubek ze Strbna (od 1437 dědičně, do 1461). Brzy po svém nastoupení na místo odešel Jiří z Poděbrad své manželce Johance z Rožmberka (v 1475) statek Teplice i s městem; od 1475 její syn Hynek z Münsterberka (správu panství vedl hejman Jan z Hlubčky a Vřesovic, který si učinil nárok na část panství a město, ale získal jen královské povolení vystavět hrada na Doubravské hoře). 1480–1508 Ficuzimové (bratři Parkart, Kryštof a Felix, od 1501 Opil), 1508–11 Albrecht z Kolovrat, 1511–24 Albrecht a Jan z Valdsbajna (od 1512 dědičně), 1524–28 Zikmund ze Smilče, do 1528 net paní z Malcazu, 1528 král Ferdinand I., od 1528 Hynek Špeltz z Janovic, 1530–1535 Zdeněk Lev z Rožmberka, 1535–38 jeho syn Adam, 1538–f 1543 plebánský měšťan Jan Třeták z Hrolovu, 1543–80 paní z Vřesovic (1543–f 1568 vdov přepůjčená n. Doubravská hrada, 1568–f 1575 Bernard, 1575–80 jeho vdova dcera Anna z Malcazu, provdaná za Kašpara ze Schönberka), 1580–83 Jiří ze Schönberka, 1585–f 1619 Rudolfa st. z Věrbovic, 1619–f 1634 Vilém Vrchynský (Krušev) ze Vřesovic, po hrobování 1634 až f 1654 Jan z Altdřevic, pak jeho dcera Anna, 1657 podruhé provdaná za Jeronýma Clarys, 1666–1945 Clarys-Altdřevicové (1666–f 1700 Jeronýmův syn Jan Jir., 1700–f 1751 jeho syn František Karel, od 1749 dědičtí, 1751–81 jeho syn František Vilclav, 1781–f 1826 jeho syn Jan Nepomuk,

Aplikace?

Vysvětlit žákům, jak jejich město vzniklo a jak se vyvíjelo. Ukázat jim to na mapách a ortofotomapách (<http://www.mapy.cz>), aby si to dokázali názorně představit

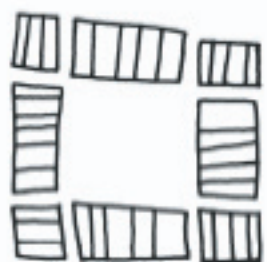
- Aby žáci pochopili, kde žijí a proč to město vypadá tak, jak vypadá.
- Aby si k němu vytvořili bližší vztah
- Aby chápali, že i „ty obyčejné baráky“ stojí na stejném místě, na kterém stály – například – již ve středověku
- Aby pochopili, že je důležité, aby nové stavby braly ohled na okolní prostředí.

Nikdy nevíte, jestli někdo z žáků nebude v budoucnu rozhodovat o dalším vývoji města ...

Principy památkového urbanismu

Půdorysná struktura sídla

Parcelace

Půdorysná (plošná) struktura zástavby

Hmotová struktura zástavby

Urbanistická struktura sídla

Ize ji rozdělit na čtyři hlavní složky:

Půdorysná struktura sídla

soustava domovních bloků a jimi vymezených náměstí a ulic

Parcelace

týká se jednotlivých domovních bloků jde o způsob uspořádání a konkrétní podobu jednotlivých parcel

Půdorysná (plošná) struktura zástavby

Rozbor půdorysu jednotlivých domovních bloků. Jaké domy je tvoří? Podélně či příčně orientované? Souvislá (řadová) zástavba, nebo jsou jednotlivé domy situovány na pozemku samostatně? V uliční čáře nebo v hloubi parcely?

Hmotová struktura zástavby

Půdorysná (plošná) struktura zástavby v trojrozměrném provedení: hmoty objektů, které zástavbu tvoří.

Dvorce (o. Bruntál), půdorysná struktura středověkého lokačního města

Dvorce, torzo historické urbanistické struktury po zničení za 2. světové války a zejména po ní. Sídlo není památkově chráněno...

MPZ Písek – jižní část domovního bloku mezi oběma náměstími byla v 70. a 80. letech 20. století nahrazena novostavbami, které z architektonického hlediska nejsou ideální, ale velmi dobře se přizpůsobily hmotové struktuře centra města.

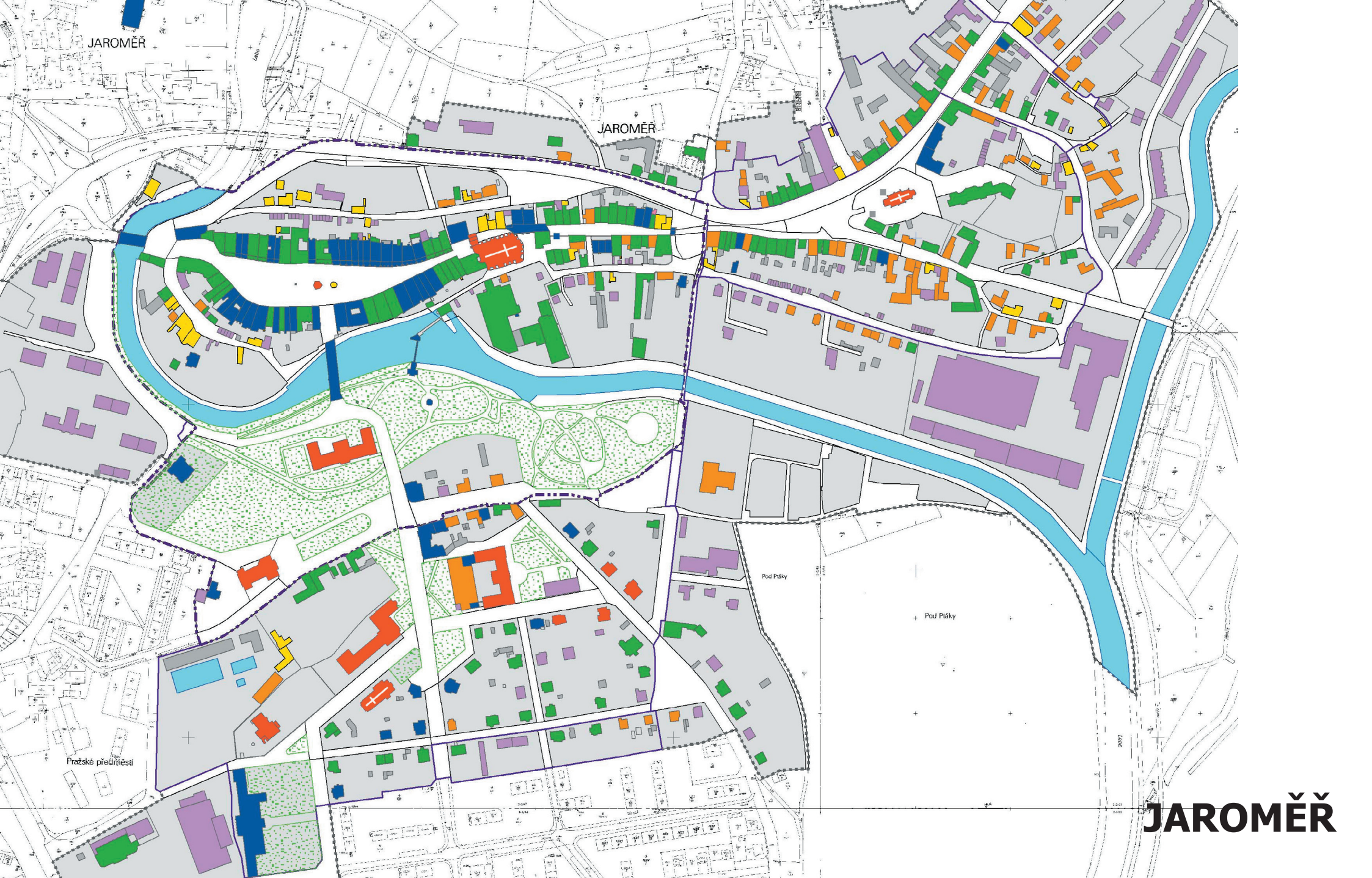
MPZ Soběslav – totéž co o Písku již nelze říci o nové zástavbě severní strany náměstí v Soběslavi, natož pak o panelových domech za nimi. Realizováno na přelomu 80. a 90. let.

Aplikace?

Vysvětlit žákům (nejlépe nejprve ve třídě – s mapami – a potom v terénu), která stavba nebo soubor staveb působí ve městě rušivě – a proč.

A dát jim za úkol podobně se zamyslet nad jinou částí města, které znají

- Aby se žáci naučili vnímat, která území i jednotlivé stavby vytvářejí harmonické prostředí města – a které ho naopak narušují.
- Že novostavba, která tu může existovat několik set let, může velmi snadno trvale znehodnotit celé město.
- Že podoba novostavby nemůže být soukromou věcí stavebníka, protože dívat se na ni budou muset všichni.

JAROMĚŘ

JAROMĚŘ

Pražské předměstí

Pod Pláky

Pod Pláky

Labe

JAROMĚŘ

Veřejná zeleň

Veřejná zeleň vhodná

Příklady na dobových pohlednicích

MPZ Kostelec nad Černými lesy

Staré Dobrkovice (o. Český Krumlov)

MPZ Svitavy

Trhová Kamenice

Bystřice nad Pernštejnem

Hodonín

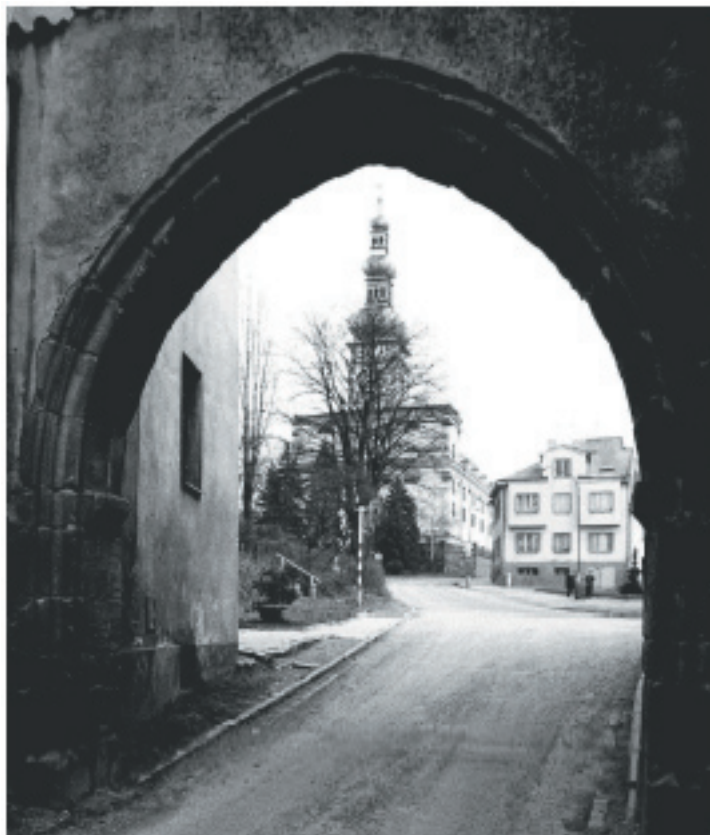
Veřejná zeleň rušivá

MPZ Kostelec nad Černými lesy -- náměstí se změnilo v park

Nasavrky -- tzv. mobilní zeleň

MPZ Polná -- stromy zcela zakrývají hlavní dominantu města při průhledu městskou branou

MPZ Polná -- tytéž stromy ve vegetačním období zakrývají jednu z nejčinnějších front zástavby města

Kounice -- ve vegetačním období je zámek neviditelný

Kounice – také kostel není ve vegetačním období vidět

Kobeřice (o. Prostějov) – stromy zcela zakrývají kapli

Mnichovice (o. Benešov) – jehličnany jsou prostředí našich sídel cizí, zde mimoto zcela zakrývají kostel

Aplikace?

Všichni máme rádi stromy, ale to neznamená, že se veřejná prostranství a okolí významných staveb mají proměnit v parky nebo dokonce houštiny. Architektonicky hodnotných staveb nemáme zase tolik, abychom je museli zakrývat zelení.

Je potřeba, aby se žáci naučili vnímat strom ne sám o sobě, ale i v kontextu prostředí.

At' zakreslí do mapy nebo ukážou na místě stromy, které by tam být neměly. A nebo naopak navrhnout, kde by se měly vysadit.

– Aby se žáci naučili, že nejde o to, aby ve městě bylo co nejvíce stromů. Že záleží i na tom, kde rostou (porostou).

– Že když kostel zakrývají listnaté stromy, je vidět alespoň v zimě a na jaře. Za jehličnatým stromem není vidět nikdy. A to je přece škoda.

Mohou žáci přispět k poznání urbanistického vývoje sídla?

Samozřejmě ano. Navíc to může být zajímavá náplň na celý školní rok a pro celou třídu.

Námět 1

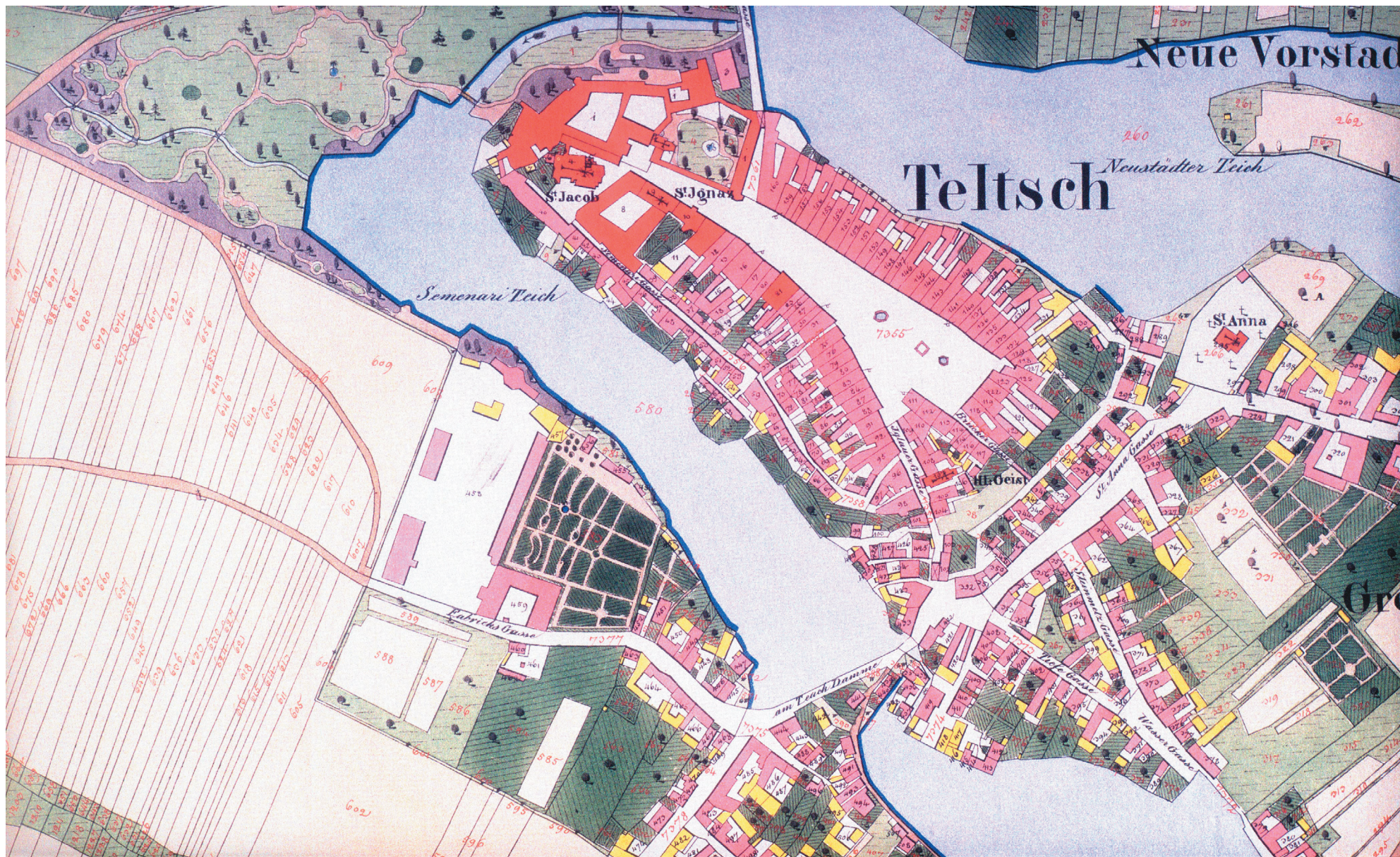
Vytvoření mapy urbanistických změn města od 2. čtvrtiny 19. století do současnosti prostým porovnáním mapy stabilního katastru a současné mapy či ortofotomapy

Žáci mohou různými barvami zakreslit:

- které stavby existují dodnes (i když třeba přestavěné)
- které stavby tehdy neexistovaly
- které stavby úplně zanikly

Poznání sídla a mapové podklady

Digitalizované mapy najdete např. zde: <http://archivnimapy.cuzk.cz/>

Archivní mapy - Opera

Mapy.cz | e-Disk | Museovirasto - Rejstřík... | Archivní mapy | Informační služby - ústře... | Gmail - Doručená pošta -... | noema.cz

<http://archivnimapy.cuzk.cz/> | Hledat pomocí Google

Archivní mapy

Prohlížení archiválií Ústředního archivu zeměměřičtví a katastru

Otisky | Topo | Sbirka | ISAR | Stáhnout | Soulepy | Geoportál | Obchod | English

Zeměměřický úřad zpřístupňuje veřejnosti archivní mapy na Internetu.

Aplikace umožňuje **bezplatné** prohlížení archiválií **Ústředního archivu zeměměřičtví a katastru (ÚAZK)**. Prozatím jsou přístupná data ze skenování **císařských povinných otisků stabilního katastru Čech, Moravy a Slezska 1:2880 (1824-1843)**, **topografických sekcí 1:25 000 třetího vojenského mapování (1872-1953)**, **Sbirky map a plánů do roku 1850** a jako doplněk k císařským povinným otiskům **výkazy z porovnání ploch 1845 a 1948**. Kromě archiválií ÚAZK nově zpřístupňujeme i **Zeměměřický Věstník** od roku 1913 (později Zeměměřický obzor, Zeměměřičtví, dnes Geodetický a kartografický obzor).

Policie ČR Zada o spolupráci při pátrání po majitelích odcizených map - zde

Poslední změny:

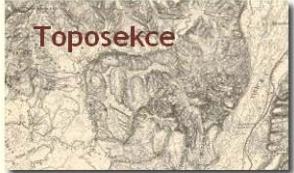
					
23.3.2010	30.11.2009	23.11.2009	3.6.2009	20.1.2009	22.12.2008

Císařské otisky

Prohlížení císařských povinných otisků stabilního katastru [zde](#)

Toposekce

Prohlížení toposekcí 3. vojenského mapování [zde](#)

Sbirka I

Prohlížení Sbirky map a plánů do roku 1850 [zde](#)

ISAR

Prohlížení informačního systému Ústředního archivu zeměměřičtví a katastru [zde](#)

Císařské povinné otisky stabilního katastru (více [zde](#))

Jsou skenovány podle původních katastrálních území v abecedním pořadí jejich českého názvu. Každé katastrální území stabilního katastru je zobrazeno na několika mapových listech nejednotných rozměrů. Jako základní jednotka pro výběr se v přehledové mapě aplikace zobrazují **hranice a původní český název katastrálního území stabilního katastru** (více o stabilním katastru [zde](#)).

Nový přírůstek skenování **23.2.2010 - 22.3.2010** naleznete v přehledové [mapě](#), kde je označen žlutou barvou.

Microsoft Word - new_text.doc

Archivní mapy - Opera | Microsoft Word - new_te... | Adobe Photoshop | Adobe InDesign CS2 | pam_urb06.pdf | DSC_6004.jpg - ACDSee...

Zobrazení (100%)

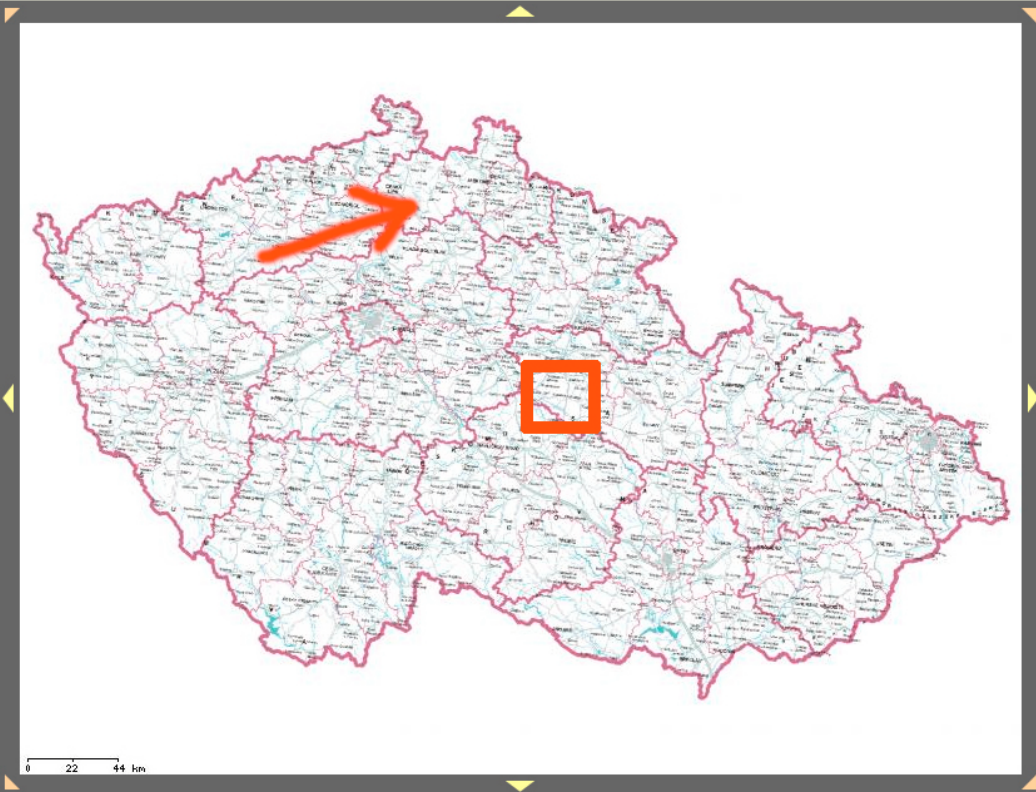
Et, 25 III 2010 13:03:07

Výběr mapy stabilního katastru (1825–1843) postupným výběrem území:

http://archivnimapy.cuzk.cz/cio/data/main/cio_main_02_index.html

ÚAZK - Císařské otisky stabilního katastru - Opera

Mapy.cz e-Disk Museovirasto - Režisteri... Archivní mapy Informační služby - ústře... Gmail - Doručená pošta - ... archivnimapy.cuzk.cz

**Císařské povinné otisky
map stabilního katastru**

Navigation icons: search, zoom in, zoom out, home, help, refresh

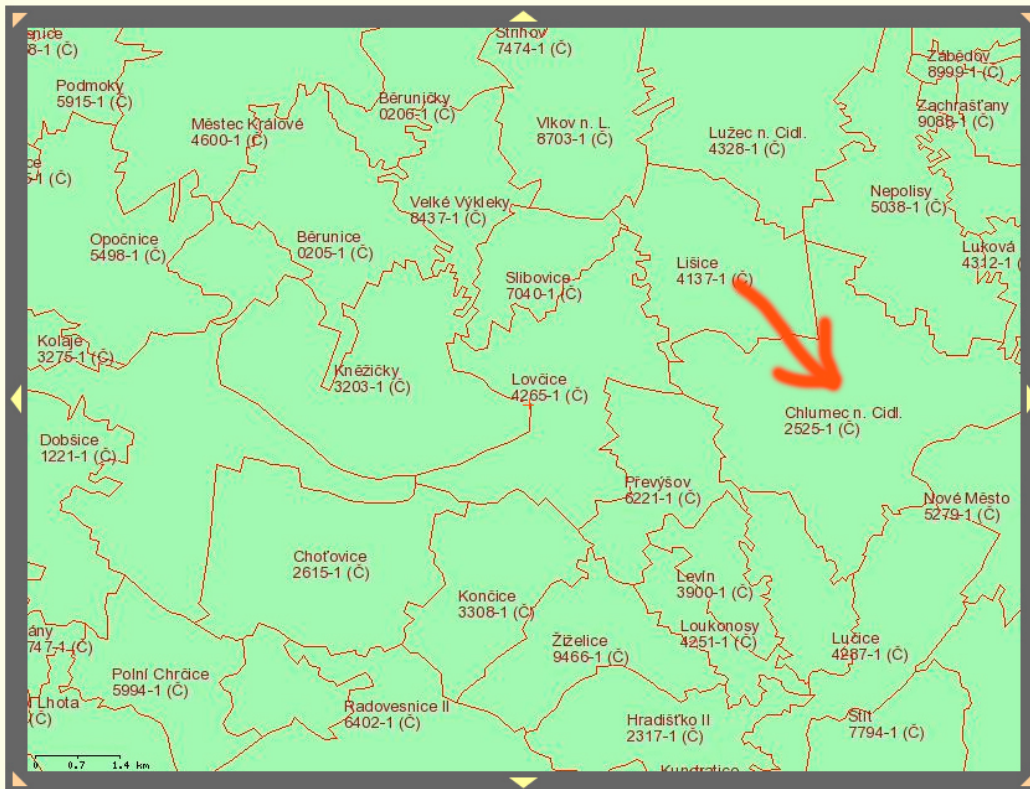

0 22 44 km

2. krok – výběr konkrétního katastrálního území:

ÚAZK - Císařské otisky stabilního katastru - Opera

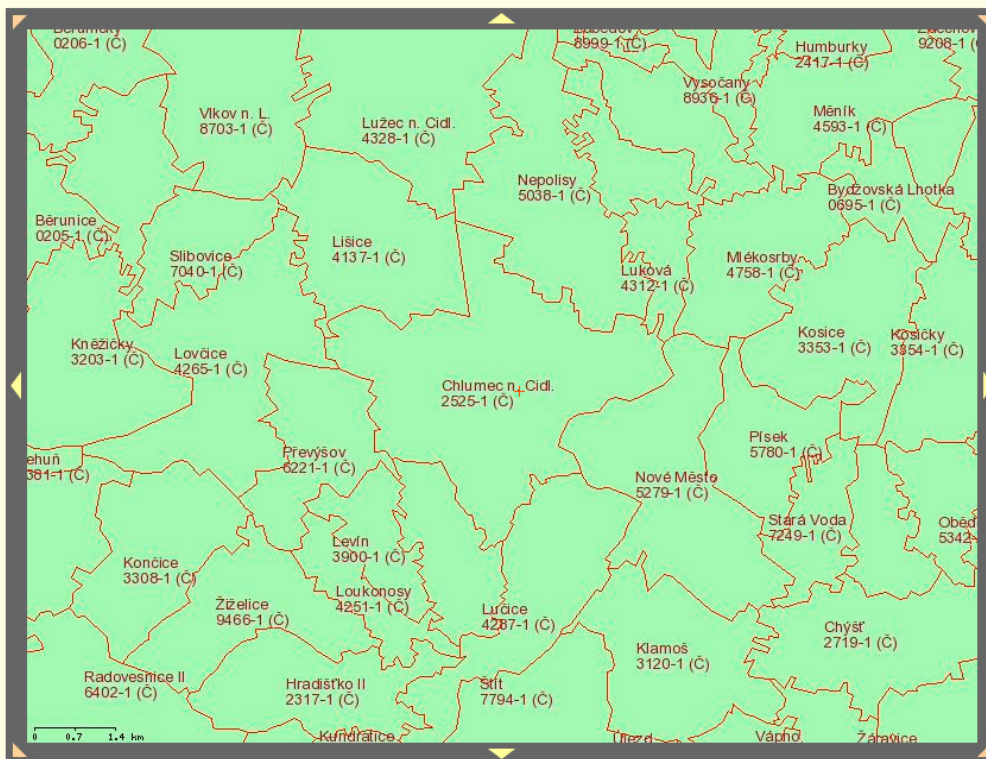
Mapy.cz e-Disk Museovirasto - Režisteri... Archivní mapy Informační služby - ústře... Gmail - Doručená pošta archivnimapy.cuzk.cz

Císařské povinné otisky
map stabilního katastru

3. krok: výběr konkrétního mapového listu

Císařské povinné otisky map stabilního katastru

Map navigation controls:

- Zoom in (+)
- Zoom out (-)
- Full screen (x)
- Home (house icon)
- Layers (layers icon)
- Help (?)
- Information (i)
- Refresh (circular arrow)

Legend:

- výběr území (selected area)
- naskenováno (scanned)
- připravováno (preparing)

Čechy - 2525-1 Chlumec n. Cidl. - původně Chlumetz (Chlumec) - mapováno 1841, dochováno úplně - Výkaz ploch

5. krok – zvětšení do potřebného měřítka a postupné kopírování pomocí klávesy Print Screen

Print Screen

Pro potřeby školy lze digitalizovanou mapu též zakoupit ...

Ortofotomapa je dostupná zcela běžně: <http://www.mapy.cz>

A opět Print Screen

Na téže stránce lze přepnout na bežešvé II. vojenské mapování, které je odvozeno z map stabilního katastru: Další mapy / Historická 1836–52

MAPY.CZ

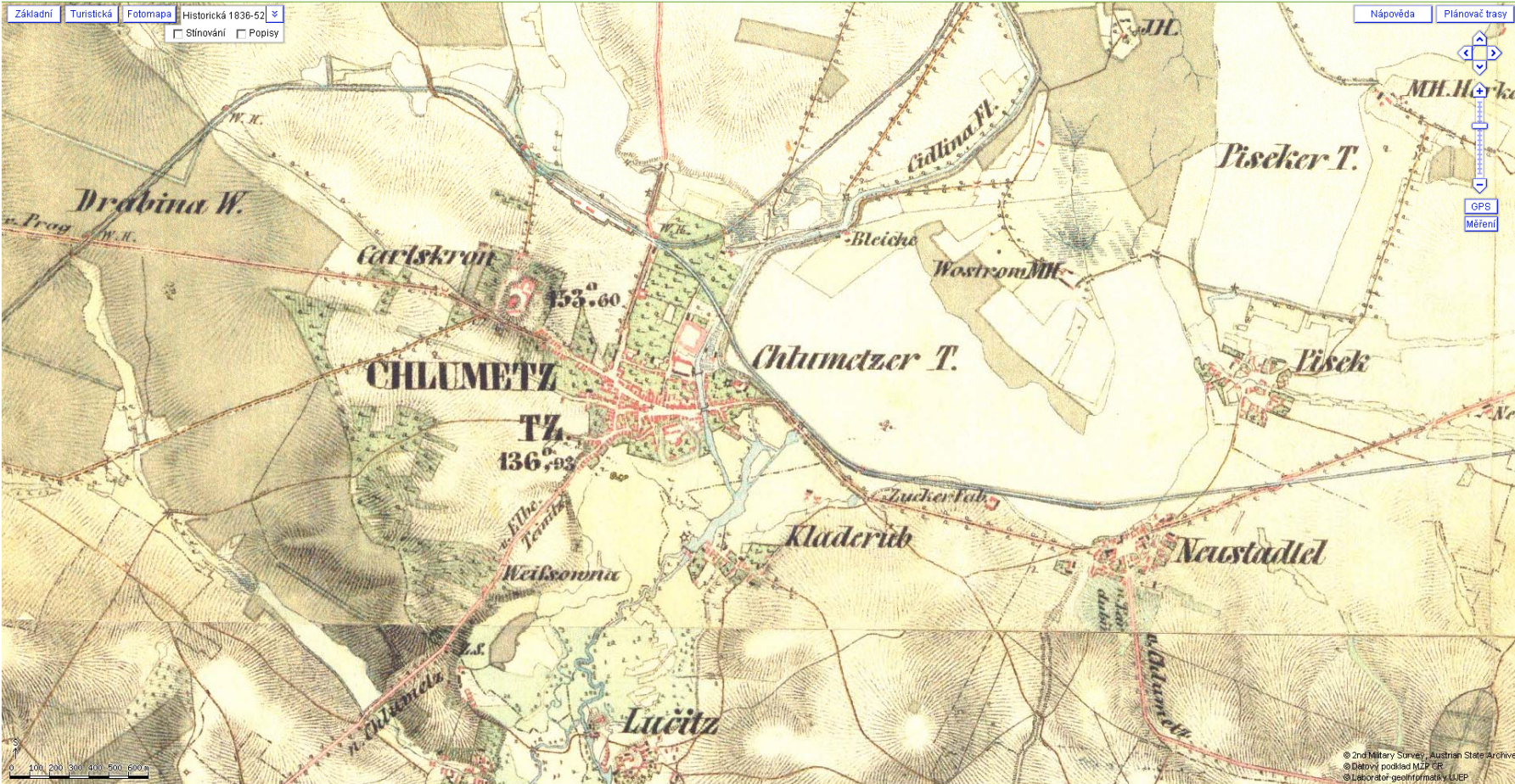
Internet Firms Mapy Zboží Obrázky

Zadejte ulici, město, adresu nebo firmu. Překlepy - nápověda

Hledej

Vytiskni mapu | Seznam

Najdi v okolí | Další funkce

© 2nd Military Survey, Austrian State Archive
© Dělový podnik MZP ČR
© Laborator geompraktiky ÚJEP

Zobrazení (100%)

On-line je již dostupná i bežešvá aktuální katastrální mapa: <http://nahlizenidokn.cuzk.cz/Mapa.aspx?typ=KU&id=651800>

1:2039 YX-668354 1045382
Přiblížení území

ortofoto pozemkový katastr
def. body parcel def. body budov

Podrobnější informace k používání mapy, aktualizaci dat a jejího obsahu jsou uvedeny v [nápovědě](#) (PDF formát).

Start Zobrazení mapy - Op... Microsoft Word - new_be... Adobe Photoshop Adobe InDesign CS2 pam_lurb06.pdf DSC_6004.jpg - ACDSee... 4. 25 III 2010 13:33:18

Pro uživatele ArcGIS dokonce formou veřejné mapové služby: [©CUZK](http://www.cuzk.cz) - katastralni mapa on wms.cuzk.cz

1 - zámek Karlova koruna čp. 1/IV
 2 - zámecká kaple Panny Marie Sedmibolestné
 3 - Tereziánský trakt čp. 2/IV
 4 - Liechtensteinský trakt čp. 3/IV
 5 - oranžerie
 6 - konírny čp. 4/IV
 7 - zámecká vodárna

8 - Převýšovská brána
 9 - Chlumecká brána
 10 - kostel Nejsvětější Trojice
 11 - Zubatovská hrobka
 12 - Palác škol čp. 123/IV
 13 - přístavba školy
 14 - školní jídelna čp. 115/IV

15 - Vlachova vila čp. 156/IV
 16 - Spořitelna čp. 368/IV
 17 - Sokolovna čp. 26/IV
 18 - Loreta čp. 25/IV
 19 - pila
 20 - Panský dům čp. 34/IV
 21 - pivovar

22 - Lovčí dům (Jägerhaus) čp. 5/IV
 23 - Kozelkova vila čp. 124/IV
 24 - kostel sv. Voršily
 25 - mariánský sloup
 26 - socha sv. Jana Nepomuckého
 27 - Majorát čp. 1/I
 28 - socha sv. Václava

29 - památník Osvobození
 30 - bývalá synagoga čp. 83/IV
 31 - továrna Malva
 32 - Řihův dům čp. 623/IV
 33 - Okresní (Záloženský) dům čp. 82/IV
 34 - radnice čp. 64/I
 35 - Penny market